

FK vs RMF: Debatt om supermaktsteorin, Sovjet och imperialismen

Inledning

I Sverige var KFml/SKP den främsta tillskyndaren av den kinesiska ”supermaktsteorin” och ”teorin om de tre världarna”, men även KFMLr (nuvarande KP) försvarade under några år dessa kontrarevolutionära teorier. Förbundet KOMMUNIST (FK) och Revolutionära Marxisters Förbund (RMF, de svenska trotskisterna) gjorde det inte, däremot var de inte överens om analysen f ö.

I denna artikelsamling ingår två texter (från 1974-5), en artikel ur FK:s teoretiska tidskrift *Kommunist*, där FK lägger fram sin syn på det hela och ett svar från RMF (som gavs ut i stencilerad form). FK-artikeln är inte i första hand en polemik mot RMF, utan den försöker avgränsa FK både från SKP/KFMLr å ena sidan och trotskisterna å den andra.

Här bör det framhållas att det faktum att RMF polemiserade mot FK inte betyder att FK:s ståndpunkter var av samma usla kaliber som SKP:s – tvärtom var FK:s uppfattningar i dessa frågor (liksom i många andra) ofta betydligt matnyttigare än den tunna kinesiska soppa som t ex SKP serverade. Även om FK många gånger hamnade fel, svängde hit och dit, så *försökte* de åtminstone analysera verkligheten, och inte bara slaviskt följa de senaste signalerna från Peking. Detta gäller även FK-artikeln nedan, som innehåller en hel del vettig kritik mot ”supermaktsteorin” och den syn på ”världsläget”, på Sovjet osv som den bygger på.

Juli 2007

Martin F

Innehåll

Supermakterna och den samtida imperialismen	1
Supermaktsideologin	1
Mellanimperialistiska motsättningar	3
Sovjetunionens internationella roll.....	9
Förändringar i det imperialistiska herraväldets former	13
Den nya ’Tredje-Världen-ideologin’	18
Nödvändigheten av konkret analys – ett exempel.....	19
Förbundet Kommunist, Kina och ”supermakterna”, eller ”Mums var ordet, sa Bull”	22
I. Om FK:s terminologi och metod	24
II. Två ”kategorier” av övergångssamhällen.....	25
III Grundläggande tvetydigheter om Sovjet.....	28
FK ”oljekrisen” och Irak	31

Ur *Kommunist* (teoretiskt organ för Förbundet Kommunist) nr 17

Supermakterna och den samtida imperialismen

Sedan de nya ledarna för den kinesiska utrikespolitiken (Deng Xiao-bing m.fl.) lanserade tesen att huvudmotsättningen i världen går mellan de båda ”supermakterna” och ”Tredje världen”, har hela den svenska ”vänstern” kastats in i en diskussion om världsläget och särskilt då hur man ska bedöma Sovjets respektive Kinas roll. I denna debatt har det funnits två givna positioner:

- Å ena sidan SKP/KFMLr som översättare och avskrivare av de senaste kinesiska resolutionerna (vilket f. ö. lett till att dessa organisationer alltmer kommit att utgöra ett dogmatiskt-högeropportunistiskt block).
- Å andra sidan VPK som överslätande försvarare av Sovjetunionen, men med undvikande av direkta angrepp på Kina.

För trotskisterna har hela denna debatt varit mums för måns. Men trots den gälla tonen har deras kritik mot Kina förblivit märkligt ytlig. De har tagit upp olika exempel på kinesisk opportunism, slagit sig för bröstet och skrikit: ”Titta vilka förräderier”. Men då man inte sökt konfrontera den kinesiska synen på världsläget med ett teoretiskt marxistiskt arbete, har kritiken stannat på ett empiristiskt och moraliserande plan.¹⁾

Förbundet KOMMUNIST har tidigare (ledarna i *ArbetarKamp* nr 8 och 9) klargjort nödvändigheten av att avvisa supermaktsteorin för att den antiimperialistiska rörelsen i Sverige överhuvudtaget ska kunna bestå, och än mer för att den ska kunna utvecklas.

För marxister är det politiska förkastandet av ett falskt medvetande bara början. I denna artikel söker vi utveckla några element i en alternativ och marxistisk analys av imperialismens utveckling på 70-talet. Utifrån denna kritiserar några av KKP:s (Kinas Kommunistiska Parti) bärande idéer.

Vi är medvetna om många brister i framställningen. Speciellt gäller det perspektivet för de mellanimperialistiska motsättningarnas utveckling, och vissa aspekter av Sovjetunionens internationella roll. Andra kamrater får utveckla analysen i dessa och andra avseenden.

Supermaktsideologin

Den officiella kinesiska synen

I oktober 1973 och april 1974 höll Chiao Kuan-Hua resp Deng Xiao-bing (vice premiärminister i Kina) två uppmärksammade tal i FN.² Den syn på världsläget som där läggs fram kan sammanfattas i fyra punkter.

- Djupgående förändringar i de internationella relationerna har skapat tre olika ”världar”:

”I denna situation av ‘stor oreda under himlen’ har världens alla politiska krafter genom utdragna styrkeprövningar och kamp drastiskt delats och ny-grupperats... Att döma av förändringarna i de internationella relationerna består världen idag faktiskt av tre delar, eller tre världar...

Föreanta Staterna och Sovjetunionen utgör den Första Världen. Utvecklingsländerna i Asien, Afrika och Latinamerika och andra områden utgör den Tredje Världen.

¹ *Internationalen* 12/74 sid 6-7

² Speech by Chiao Kuan-Hua at the Plenary Meeting of the 28th Session of the UN General Assembly, FLP. Peking 1973.

Speech by Teng Hsiao-ping at the Special Session of the UN General Assembly. *China Reconstructs* vol. XXIII, no 6.

Alla citaten som följer i stycket är från Tengs tal, utom i ett fall.

De utvecklade länderna däremellan utgör den Andra Världen.”

- USA och Sovjet är imperialistiska ”supermakter”, fiender till världens alla folk. De kämpar om världsherraväldet, en kamp som kan leda till nytt världskrig.

”Var och en söker på sitt eget sätt bringa utvecklingsländerna i Asien, Afrika och Latinamerika under sin kontroll och samtidigt topprida de utvecklade länderna, som inte alls har samma styrka.”

”Stridigheterna mellan Sovjet och USA sträcker sig nu över hela världen... Deras kamp blir allt våldsammare. Det är orsaken till att det inte finns något lugn i världen idag.” (Chiao Kuan-Hua) Sovjet är inte bättre än USA, snarare tvärtom:

”När det gäller att topprida andra, är den supermakt som kallar sig socialistisk, särskilt ondsint.”

- Men imperialismens välde är skakat, Tredje världen är väsentligen enad och har väldiga möjligheter att gå framåt. Den är den viktigaste kraften i världshistorien.

”Mer och mer håller den gamla ordningen grundad på kolonialism, imperialism och en stats herravälde över en annan /”hegemonism”/ på att skakas i sina grunder.”

”Motsättningar mellan oss utvecklingsländer kan mycket väl lösas, och skall lösas genom förhandlingar mellan berörda parter.”

”Utvecklingsländerna har en väldig förmåga att utveckla sin ekonomi oberoende. Så länge ett land gör outhärliga ansträngningar, utgår från sina egna säregna drag och villkor och går framåt på oberoendets och självtillitens väg, så är det fullt möjligt att stegvis uppnå en hög utvecklingsnivå som tidigare generationer aldrig nått.”

”De /utvecklingsländerna/ utgör en revolutionär drivkraft, som driver världshistoriens hjul och är huvudkraften i kampen mot kolonialism, imperialism och särskilt supermakterna.”

- Inte bara ”Tredje Världen” hotas av ”supermakterna”, det är faktiskt Europa som är brännpunkten för deras strider. Därför gäller det att skapa en världsomfattande front mot supermakterna.

”Alla dessa utvecklade länder kontrolleras, hotas eller toppvides i olika utsträckning av den ena eller andra supermakten.”

”I olika utsträckning önskar alla dessa länder skaka av sig förslavningen eller kontrollen under supermakterna och trygga sin nationella självständighet och fulla suveränitet.”

Nyligen mottog den kinesiska ledningen ett antal europeiska politiker, Kåre Villoch (högerledare i Norge), Heath (högerledare i England), Kohl (CDU-ledare i Västtyskland) m fl. Deng samtalade med Kohl, varvid han bl a yttrade att han önskade ”Tysklands återförening” samt att det sovjetiska hotet är störst i Europa, varför EG måste stärkas.³

Not om terminologin

För vår egen analys kommer vi inte att använda Dengs ideologiska schema, utan marxistiska kategorier. Således delar vi in världen i fyra ”sektorer” (eller block):

- De imperialistiska metropolerna (de ”centrala kapitalistiska länderna”) – dvs främst Nordamerika, Västeuropa och Japan.
- De revisionistiska länderna (befinner sig i en sammansatt övergång till kapitalismen) – Sovjet och övriga Östeuropa förutom Albanien.
- De revolutionärt-socialistiska övergångssamhällena – Kina, Nordkorea, Nordvietnam m fl.
- De underutvecklade/nykoloniala länderna (de ”perifera kapitalistiska nationerna”)

³ *Le Monde* 10/9 -74

- de fattiga och av imperialismen behärskade länderna i Asien, Latinamerika, Afrika. Kina har numera övergått till att kalla dessa ”utvecklingsländer” (och i Kinas efterföljd givetvis KFMLr). Detta är en eftergift för den borgerliga ideologin, som vi inte ämnar göra, då detta uttryck döljer att dessa länder *fortgående* underutvecklas.

Ideologins materiella rötter

Vi kan urskilja åtminstone fyra faktorer:

- USAs och Sovjets särställning, som stärkts, dels genom en fortgående intensiv upprustning och vapenhandel, dels genom institutionaliseringen av deras samarbete som självutnämnda världspoliser. Ett samarbete med starka undertoner av konflikt. Jämför Oktoberkriget 1973, Cypernkrisen 1974.
- En växande ”ekonomisk-nationalistisk” strömning bland de underutvecklade länderna, bl a sammanslutningar för att få ut högre råvarupriser. Länder med olika politiska och ekonomiska system har här ibland kunnat ena sig. Vidare utvecklas en viss typ av industrialisering i den kapitalistiska periferins nationer.
- Djupnande konflikter mellan olika imperialistiska länder och block, USA – Västeuropa, USA – Japan.
- Sovjetunionens systematiska ansträngningar att politiskt och militärt inringa Kina.

Vad saken gäller är: har Kina korrekt bedömt huvudsidan i de imperialistiska motsättningsarnas utveckling, i Sovjetunionens internationella roll, i tendenserna i den nykoloniala världen?

Alltså:

- Är det överhuvudtaget möjligt för Västeuropa att göra sig ”självständigt”?
- Är det riktigt att bedöma ett stärkande av EG som positivt och stödja det?
- Vilken är Sovjetunionens internationella roll?
- Har Sovjet samma relationer till de underutvecklade länderna som USA?
- Är det riktigt att imperialismen håller på att skakas i sina grunder och att de nykoloniala länderna är i en process av utveckling bort från beroende och fattigdom?
- Är det riktigt att se dessa länder som väsentligen enade?

För att söka besvara de här frågorna ska vi gå in på en djupare analys, fördelad på tre huvudområden:

- De mellanimperialistiska motsättningarna,
- Sovjets internationella roll,
- Utvecklingen i den kapitalistiska periferin.

Mellanimperialistiska motsättningar

Efter 1945: USA-imperialismens obestridda ledarskap

Ur det andra imperialistiska omfördelningskriget (”Andra världskriget”) framgick USA som den absolut ledande kapitalistiska makten. Dess gamla rivaler Tyskland och Japan hade krossats. England var starkt försvagat. USA utnyttjade sin styrka för att genom direkt ekonomisk (”Marshallhjälpen”) och militär (skapandet av NATO) intervention i Västeuropa ”en gång för alla” underordna övriga kapitalistiska makter sitt ledarskap. Ett uttryck för detta var att dollarn fick ställning som reservvaluta i hela den kapitalistiska världen. Därigenom fick USA möjlighet att skjuta över en stor del av kostnaderna för sina många imperialistiska angreppskrig under 50- och 60-talen på de andra kapitalistiska länderna.⁴

⁴ Se artikeln ”Valutakrisen och kapitalismens barbari” i *Kommunist* 14

Ledarskapet börjar undermineras

Det kapitalistiska återuppbyggandet av Europa och Japan ledde fram till en stark ekonomisk expansion. Under större delen av 50- och 60-talen var den ekonomiska tillväxten betydligt snabbare i Västeuropa och Japan än i USA. 1945 producerade USA dubbelt så mycket som alla övriga kapitalistiska länder tillsammans. Nu är dessas totalprodukt större än USAs.⁵ Dollarns försvagade ställning och de ständiga valutakriserna är uttryck för styrkeförskjutningar mellan de imperialistiska länderna.

Framväxten av de västeuropeiska och japanska ekonomierna erbjuder en viktig marknad för det amerikanska kapitalet. T ex har det utvidgade EG blivit en 1,5 gånger så stor marknad som USAs. För att effektivt kunna konkurrera har US-amerikanskt kapital genomfört stora direktinvesteringar i de västeuropeiska länderna i stället för att behöva lita till varuexport. USAs andel i världshandeln har halverats sedan 1950 och var 1971 nere i 13%.⁶ Storbritanniens, Frankrikes, Västtysklands och Italiens gemensamma andel var samma år 28%. Under åren 1950-67 ökade USAs direkta investeringar från 12 till 65 miljarder dollar. Därefter har den kraftiga ökningstakten dämpats. De US-amerikanska direktinvesteringarna i Västeuropa är givetvis i viss mening uttryck för USA-imperialismens styrka. Men det viktiga att observera här är att grundorsaken till den ökade amerikanska kapitalströmmen till Europa är den *snabbare europeiska ekonomiska expansionen*, därav följande viktig marknad men också växande hot. USAs direktinvesteringar måste ses som en nödvändig ny konkurrensmetod.

I Japan har lagstiftningen däremot förhindrat andra stater att göra direktinvesteringar ända fram till 1973. Tills dess var USA därför hänvisade till handeln som konkurrensmetod.

De uppåtstigande imperialistmakterna

Vid sidan om USA är det endast England som haft direkta investeringar som främsta konkurrensmetod. Övriga imperialiststater har främst satsat på varuexport. Men den starka ekonomiska expansionen ändrar nu på detta. Frankrike, Italien, Västtyskland och Japan har först nyligen börjat använda direktinvesteringar i större skala, och särskilt för Västtyskland och Japan ökar dessa nu i snabb takt.

Åren 1967-70 ökade Västtysklands direktinvesteringar med 140% medan USA ökade sina med drygt 30%. I absoluta tal kom Västtyskland 1970 upp till ca 1/6 av USAs. Fr o m 1969 är Västtyskland nettoexportör av kapital.

Japans kapitlexport ökar ännu snabbare. Japan hade tidigare en lag som förbjöd det egna kapitalet att utlandsinvestera. Den upphävdes först 1969. Sedan dess har Japan passerat Västtyskland som kapitlexportör.⁷

Idag kan dock Västeuropas och Japans kapitlexport inte främst inrikta sig på den US-amerikanska marknaden. Ty etablering i USA med dess (mestadels) högre löneläge och höga kapitalintensitet (dvs högre organisk sammansättning) fordrar mycket stora investeringar. Rowthorn⁸ pekar på att dessa stater börjar direktinvesteringarna på de mindre men ändå givande marknaderna för att därmed samla krafter för den större satsningen. Detta kräver också samgåenden av kapital inför konkurrensen med USA-jättarna. En annan orsak är att Västeuropa och Japan i hög grad måste använda kapitlexporten för att säkra sin tillförsel av och kontroll över råvaror. Detta gäller särskilt Japan som är den råvarufattigaste av de utvecklade kapitaliststaterna.

⁵ *Politics & Money* vol. 4, no 2, sid 6

⁶ *Klasskampen* 7-8/71 och a. a.

⁷ *Klasskampen* 7-8/71 sid 38

⁸ Bob Rowthorn, *Imperialism in the seventies - Unity or rivalry?*, *New Left Review* nr 69, sid 44

USA- kapitalets svar

USA-imperialismen har svarat på Västeuropas och Japans hotfulla expansion med två medel: ekonomisk penetration (inträngande) genom kapitalexporten och direkt ekonomisk-politisk konfrontation. Det första mediet har ännu så länge främst använts mot Västeuropa, det andra huvudsakligen mot Japan.

a) USA mot Västeuropa: en starkare ekonomisk penetration

Europa har ersatt Kanada som den viktigaste marknaden för USAs direktinvesteringar. Europas andel av dessa har ökat från 24% 1945 till 40% 1966. 1957-67 steg de US-amerikanska investeringarna knappast alls i Latinamerika (ty här har USA redan en fast kontroll), fördubblades knappt i Kanada, men *fyrubblades* i Västeuropa.⁹ År 1966 rådde i stort sett jämvikt i handeln mellan USA och Västeuropa. Men värdet av produktionen från det USA-kontrollerade kapitalet i Västeuropa var 2,5 gånger större än USAs export till Västeuropa, och mer än fyra gånger så stort som värdet av produktionen från det europeiskt kontrollerade kapitalet i USA.¹⁰

Det US-amerikanska kapitalets inträngande i de europeiska ekonomierna har ett mönster som ännu skiljer sig starkt från det europeiska kapitalets investeringar i USA. Poulantzas anger fyra punkter:

- Den US-amerikanska kapitalexporten är till största delen (70%) direktinvesteringar, medan detta blott gäller för 1/3 av det europeiska kapitalet i USA. (Resten går till obligationsköp, kortfristiga börsoperationer o dyl.)
- De US-amerikanska investeringarna sker i ständigt ökande grad i det omedelbart produktiva kapitalet, medan det europeiska kapitalet i USA främst går till tjänstesektorn, försäkringsbolag m m.
- Det US-amerikanska kapitalet i Europa grundar sina filialer i de mest koncentrerade och teknologiskt högst utvecklade branscherna. Här lyckas det ofta erövra en dominerande position.
- Kapitalets internationaliseringsprocess, som det så ofta talas om, innebär inte att kapitalet förlorar sin nationella karaktär. De multinationella bolagen har alltid en stat till sitt försvar. I de internationella konsortierna är det alltid ett kapital som är dominerande. Den hittillsvarande internationaliseringen har i avgörande grad inneburit en internationalisering under det US-amerikanska kapitalets hegemoni. 1968 ägdes, vad det produktiva kapitalet beträffar, 55% av de multinationella företagen utanför sina ursprungsländer av US-amerikanskt kapital. Brittiskt kapital stod för 20%. Resten fördelades mellan övriga Västeuropa och Japan. ”Internationaliseringen” har också än så länge framför allt varit de europeiska kapitalens sammanslagning med US-amerikanskt kapital – under det senares ledning – snarare än de europeiska kapitalens inbördes sammanslagning under exempelvis tyskt kapitalens ledning. EG har inte lyckats vända på detta förhållande. Tvärtom har – än så länge – framför allt det US-amerikanska kapitalet dragit fördel av Västeuropas ”gemensamma marknad”. Detta hävdar Poulantzas.¹¹ I denna punkt finns det alltså en motsättning till Rowthorn som just pekar på EG och samgåenden mellan europeiska kapital-konstellationer mot USA.

b) USA mot Japan: första ronden till USA

⁹ Nicos Poulantzas, *Die Internationalisierung der kapitalistischen Produktionsverhältnisse und der Nationalstaat*, Berlin 1973, sid 16. Finns också på danska i tidskriften *Oktober* nr 1/74.

¹⁰ Rowthorn, a.a. , sid 38

¹¹ Poulantzas, a. a. , sid 16-18, 25

Gentemot Japan hade USA dessutom ett nyligen uppkommet och snabbt ökande handelsunderskott att möta. En av orsakerna har varit att den japanska ekonomin kunde profitera på Vietnamkriget utan att drabbas av samma oerhörda utgifter som USA (även om en stor del via valutasystemet överlastades på de andra imperialistmakterna gemensamt). Kriget stimulerade den japanska ekonomin så kraftigt i förhållande till den US-amerikanska att handelsrelationerna snart påverkades. 1965 förbyttes USAs handelsöverskott till Japan i ett underskott på 333 milj dollar. 1972 hade detta stigit till 4.115 milj dollar. Pga den japanska lagstiftningen mot utländska direktinvesteringar var detta underskott särskilt allvarligt. Nixon-administrationen svarade med en hård ekonomisk och politisk offensiv mot Japan. Detta var möjligt, då USA kontrollerar stora delar av råvaruleveranserna till Japan och vidare genom att den US-amerikanska marknaden är mycket viktig för Japan. Frånvaron av US-amerikanska direktinvesteringar innebar att USA inte riskerade några nationaliseringar i sin konfrontationspolitik.

1971 tvingade USA Japan att begränsa textilexporten i en sådan omfattning att 300.000 japanska textilarbetare blev utan jobb. Även stålexporten tvingades ner. 1973 gav Japan slutligen med sig och upphävde förbudet mot utländska direktinvesteringar i Japan. Detta har framför allt det US-amerikanska kapitalet utnyttjat. Samtidigt bygger den tilltagande japanska upprustningen på vapenimport från USA. Det har gjort Japan starkt beroende av US-amerikansk militär teknologi.¹²

Specialfallet England: ett kapital byter stat

Kapitalexport brukar vara ett av de tydligaste tecknen på ett kapitals växande styrka. Men det finns inget absolut förhållande mellan en kapitalistisk makts utlandsinvesteringar och dess styrka. Artikeln ”Valutakrisen och kapitalismens barbari” i *Kommunist* nr 14 måste kritiseras, när den säger: ”Statens styrka i förhållande till de övriga nationalstaterna beror av dess kapitals styrka.”¹³ Så är det i allmänhet, men England är ett fall där man måste gå djupare.

England är den enda stat vid sidan av USA för vilken direktinvesteringar är viktigare än handel. Detta har historiska orsaker i Englands forna styrka. Det engelska storkapitalet har en stark ställning i världen med 11 av världens 100 största företag (jämför hela EG utom England: 18). Ändå har inte den engelska staten lyckats föra en självständig ekonomisk politik för att stärka det egna kapitalet gentemot andra imperialistiska stater.

Problemet hänger samman med kombinationen av mycket starkt imperialistiskt verksamt kapital och en svag hemmabas. En politik som skulle stärka hemmabasen kommer i konflikt med det imperialistiska kapitalets möjligheter att verka utomlands, eftersom engelska restriktioner snart skulle mötas av restriktioner från andra stater. Det brittiska storkapitalet i sin tur är verksamt i många länder där engelska statens inflytande har trängts tillbaka, vilket gör att detta kapital måste förlita sig på allians med USA-imperialismen. Detta är huvudtendensen. Det hänger på EGs utveckling som politisk kraft om det engelska kapitalet ska kunna ingå nya allianser. Kvar står dock att det engelska imperialistiska kapitalet har tendenser – inte att bli internationellt i sträng mening, vilket är omöjligt eftersom varje kapital måste ha en stat till försvar, utan att byta stat.

De allt starkare staterna

De allt starkare mellanimperialistiska motsättningarna, jämsides med klasskampens explosiva skärpning, framför allt i Sydeuropa och England, har lett till kraftiga utbyggnader av så gott som samtliga imperialistiska statsapparater. Dels ökar de statliga ingripandena i ekonomierna. Dels stärks de direkt repressiva och militära delarna av statsapparaterna i synnerlig omfatt-

¹² Sven Ekberg, USA-imperialismen slår tillbaka, *Kommentar* 5-6/74 sid 52-54

¹³ *Kommunist* 14, sid 26

ning. De europeiska, japanska och US-amerikanska borgarklasserna rustar sig, både för den allt hårdare kampen om råvaror och inhemska och utländska marknader, och för väpnad kamp mot de inhemska folkmassorna. Rustningarnas betydelse för borgarnas kamp mot den egna arbetarklassen är särskilt stark i Europa.

Framtiden: uppdelning i imperialistiska block eller gemensam djupnande kris

De mellanimperialistiska motsättningarna kan numera ingen förneka. Teorin om en allt starkare amerikansk ”superimperialism”, som förenar de underordnade imperialismerna och undertrycker inbördes motsättningar, var gångbar under 50- och 60-talen i en del akademisk vänster (Sweezy, Magdoff, Jalée m fl). Nu är den uppenbart vederlagd av utvecklingen. Men vilket är perspektivet för motsättningarnas utveckling? Här finns två olika förslag. Vilket som är (mest) korrekt kan vi ännu ej avgöra.

I. Det ena perspektivet står Poulantzas för. Enligt honom är teorin om ”slutet på den amerikanska hegemonin” en illusion, orsakad av att *de gamla formerna* för denna hegemoni (dollarns exklusiva ställning m m) håller på att försvinna.

”I själva verket handlar det idag inte om den amerikanska hegemonins kris beroende på uppåttigandet av ’likvärdiga motimperialismer’. Nej, det handlar om hela det imperialistiska systemets kris, orsakad av de världsomfattande klasstrider, som i dag når t o m imperialismens centrum. Imperialismens kris innebär inte att USA-imperialismens herravälde över de andra metropolerna objektivt ifrågasätts. Utan krisen skakar det imperialistiska systemet i sin helhet och uttrycker sig såväl i ledningen som i en reaktivering /återupplivande/ av de mellanimperialistiska motsättningarna.

Uttryckt på ett annat sätt: det är hela den USA-dominerade imperialismen i centrum, som står i kris. Inte blott den US-amerikanska imperialismens herravälde.

Därur följer att det i denna kris inte kan finnas en lösning – och detta känner den europeiska borgarklassen väl till – som består i att den europeiska bourgeoisin försöker skaka av sig det amerikanska kapitalets herravälde. För de europeiska borgarna är problemet följande: hur ska det imperialistiska systemet – under den amerikanska ledning de erkänner – överhuvud upprätthållas.

...Vilken väg krisen kommer att ta – ty det finns kriser, som varar länge – beror på folkmassornas kamp. I imperialismens aktuella fas, och i den nuvarande konjunkturen, spelar härvid de europeiska folkmassornas kamp en avgörande roll.”¹⁴

Kort sagt: de pånyttfödda imperialistiska motsättningarna är bara symptom på mer djupgående kris för det imperialistiska systemet. Det amerikanska kapitalets herravälde i Europa är alltför starkt för att kunna kastas av. För krisens utveckling är massornas kamp i Europa avgörande.

II. Det andra perspektivet står Rowthorn för. Rowthorn förnekar inte den US-amerikanska imperialismens offensiv mot Europa och Japan. Tvärtom förutspådde han 1971 vad som skulle komma: USAs konfrontationspolitik. Men detta kan ej förändra de långsiktiga tendenserna till styrkeförskjutningar. Konfrontationspolitiken är i själva verket ett svar på Europas expansion.

Det europeiska och japanska kapitalets relativt svagare ställning på den US-amerikanska marknaden ses som övergående. Idag samlar de sig genom satsningar på mindre men ändå vinstgivande marknader och genom kampen om råvarutillgångarna inför den mer krävande satsningen på USA.

Det s k innovationsgapet, dvs USAs starkare teknologi, kan inte heller garantera USAs fortsatta herravälde. Ty teknologiska satsningar följer i den ekonomiska expansionens spår

¹⁴ Poulantzas, a. a. , sid 51-52

och förutsätter denna. EG har redan börjat göra vissa teknologiska genombrott bl a vad gäller datorer.

Inte heller USAs starka ställning i den europeiska produktionen är en absolut garanti, om Europa expanderar totalt och på andra marknader. Ty dels blir USA sårbart i ekonomisk-politiska konfrontationer, dels kan delar av US-amerikanskt kapital – i fall av avgörande styrkeförskjutningar – göra ”myteri” på samma sätt som engelskt kapital tenderar till idag. Detta gäller dock på lång sikt. Ännu så länge gäller motsättningen ifrågasättandet av den amerikanska hegemonin.

Den japanska imperialismen har sin styrka i den dynamiska hemmabasen, men har sin akilleshäla i avsaknaden av stora inhemska råvarutillgångar. Detta gör att Japan ännu så länge måste ha en närmare taktisk allians med USA, där Japan är den underordnade parten.

”...framtidsutsikterna är imperialistisk rivalitet, i vilken ett antal relativt autonoma stater, vilka vi har kallat ’imperialistiska metropoler’, är i konflikt med varandra då de försöker stödja sina respektive kapital. Om dessa metropoler kommer att bestå av vissa av dagens nationalstater eller av vidare enheter beror på ett antal politiska och andra faktorer, av vilka de flesta inte har diskuterats. Starka krafter skjuter de europeiska staterna i allt närmare allians med varandra, men om denna allians blir tillräckligt nära för att skapa en enda riktig metropol är ännu inte klart. I annat fall kan de finna vissa allierade – främst England /andra tänkbara exempel är Danmark, BeNeLuxländerna, Kanada, vår parentes/ – vilka blir, eller kanske redan är, förhållandevis underordnade. I motsats till de imperialistiska metropolerna kan de kallas ’imperialistiska satelliter’.

Orsaken till att dessa länder är eller blir /imperialistiska/ satelliter finner vi inte nödvändigtvis i svagheten hos deras kapital, utan i vissa fall kan det vara bristen på överensstämmelse mellan kapitalets behov och statens makt att tillgodose dem...”¹⁵

Det här perspektivet fränkänner inte masskampen betydelse. Det håller för möjligt en ny imperialistisk blockuppdelning innan imperialismen slutgiltigt begravs av den internationella arbetarklassen. Det pekar också särskilt ut att arbetarklassen har olika problem och möjligheter i olika imperialiststater:

”De problem och framtidsutsikter som arbetarklassen och revolutionära rörelser står inför i de avancerade kapitalistiska länderna beror delvis på till vilken grad storkapitalet är berett att stödja en inhemsk väg för ekonomisk utveckling i kristider, dvs till vilken grad det kommer att agera som en nationalistisk kraft, där termen ’nationalistisk’ måste tolkas vitt för att inkludera sådana fenomen som den gemensamma marknaden eller europeisk ’nationalism’. I en metropol där detta sker, finns faran för en ny slags ’socialimperialism’, innebärande att arbetarklassen i utbyte mot fördelarna av en inhemsk utveckling accepterar det kapitalistiska systemet eller åtminstone finner sig i imperialistisk politik... I en /imperialistisk/ satellit däremot, där storkapitalet inte är berett att stödja en inhemsk utveckling och därför agerar som en kosmopolitisk kraft, reduceras statens manövertrymme starkt och i kristider får den i motsvarande grad svårigheter att erbjuda några /relativa, vår anm/ fördelar till arbetarklassen. I själva verket kommer den, under tvånget av storkapitalets internationella behov att ta sig an krisen genom att gå i frontalattack mot arbetarklassens levnadsstandard.”¹⁶

KFMLr, Kina och den europeiska proletära revolutionen

KFMLr:s syn på den nya imperialistiska splittringen är trogen Kinas:

”Att framställa Västeuropa som ett hot mot freden på jämställd fot med USA är att dölja vilken roll USA spelar i världen. Det är att dölja USAs *verkliga* jämlike och rival i kampen om världsherraväldet idag, det socialimperialistiska Sovjetunionen. Det är att dölja att de båda supermakterna, långt ifrån att vara hotade av ett aggressivt Europa, *själva* kastar lystna blickar på Europas

¹⁵ Rowthorn, a. a., 50-51

¹⁶ a. a. , sid 51

rikedomar och rustar kring dess gränser. Det är att dölja att Västeuropas frigörelsesträvanden t o m kan utnyttjas i *världsrevolutionens intresse*.¹⁷

Vi kritiserar inte Kina för att söka spela på mellanimperialistiska motsättningar. Vi kritiserar ett synsätt som glömmer att ”Västeuropas frigörelsesträvanden” (se citatet ovan) är det väst-europeiska *imperialistiska kapitalets konkurrensförhållanden* till andra imperialister. Vi kritiserar en politik, som enbart tar fasta på imperialistiska motsättningar och helhjärtat går in för att stödja EGs stärkande, dvs tar fasta på en underordnad sida, men glömmer det avgörande momentet: klasskampen i Väst- och Sydeuropa. Och denna glömska är desto allvarligare, då det av de imperialistiska metropolerna endast är i Europa som det f n finns möjligheter för den proletära revolutionens genombrott.

Och därmed kritiserar vi ett synsätt som *beklagar* (det borgerliga) Europas bristande militära resurser:

”Vad gäller de talrika små och medelstora länderna, så är det verkliga problemet de står inför absolut inte avrustning utan stärkande av deras nödvändiga och oberoende försvarsförmågor. T o m Västeuropa har otillräcklig försvarskraft.”¹⁸

KFMLr drog den logiska slutsatsen av KKP:s syn och *förebrådde* inför det franska valet i våras Vänsterunionen för att stå för ”avvecklandet eller nedfrysandet av den starka franska krigsmakten”!¹⁹

Nu är visserligen KFMLr:s stöd en flugskit för den franska borgarklassen, men i rådande sociala kris får den vara tacksam för allt stöd den får.

Kritiken ovan är oberoende av vilket av de två synsätt på de mellanimperialistiska motsättningarna, som är riktigt.

Om Poulantzas’ synsätt är riktigt, så tillkommer kritiken att hela idén om ”Europas självständiggörelse” är en enda stor illusion.

Om Rowthorns m fl synsätt är riktigt, så blir kritiken något annorlunda: Det är visserligen inte otänkbart med ett självständigt imperialistiskt block, men att stödja dess framväxt är direkt kontrarevolutionärt. I de imperialistiska metropolerna innebär detta att man förfaller till socialimperialism i ordets leninistiska betydelse, dvs ett stöd till den egna expansionistiska borgarklassen. Detta är särskilt allvarligt som borgarklassen i dessa stater kommer att göra allvarliga försök att knyta upp arbetarklassen i krisen. I de ”imperialistiska satelliterna” uppkommer inte samma fara, helt enkelt därför att arbetarklassen konfronteras med en mycket öppnare och brutalare borgarklass. Men supermaktsideologin blir naturligtvis inte bättre för det. Ett stöd åt de framväxande europeiska imperialisterna blir också ett stöd åt en allt mäktigare och allt hungrigare blodsugare på de fattiga folken. Deras politik gentemot ”Tredje världen” bestäms alltmer av kampen om råvarutillgångarna. Det här perspektivet gör alltså knappast den kinesiska politiken mer progressiv.

Sovjetunionens internationella roll

Sovjetunionen är en stat vars socialistiska fasad endast döljer att arbetarklassen för länge sedan berövats all makt. Landet befinner sig, särskilt med Kosygins ekonomiska reformer efter Chrusjtjovs fall, i en komplex övergång till någon typ av kapitalism.

Just att Sovjet ännu är ett övergångssamhälle, tilldelar det en särskild *sammansatthet*, som på det internationella planet avspeglas i den sovjetiska politikens grundläggande *tvetydighet*. En

¹⁷ *Klasskampen* 3/74, sid 9

¹⁸ Chiao Kuan-Hua, a. a. , sid 24

¹⁹ *Proletären* 16/74

uttömmande bestämning av Sovjets internationella roll kräver en noggrann vetenskaplig analys av produktions- och därur följande klassförhållanden i Sovjet. Någon sådan analys förfogar vi inte över. De försök som gjorts av den övriga ”vänstern” i Sverige saknar allt vetenskapligt värde. Vi kommer här att endast beröra Sovjets internationella roll, men medvetna om de begränsningar för analysens värde detta innebär.

Denna roll består i:

- relationerna till övriga revisionistiska länder,
- relationerna till de imperialistiska metropolerna,
- relationerna till Kina,
- relationerna till de underutvecklade länderna.

Vi lämnar här de tre första med endast ett par kritiska anmärkningar, och går sedan in på Sovjets förhållande till de underutvecklade länderna.

I den imperialistiska rivaliteten USA-Japan-Västeuropa spelar kampen om tillförsel och kontroll över råvarutillgångar en allt viktigare roll. Men det revisionistiska blocket är så gott som självförsörjande på råvaror. Hur rimmar det med Deng Xiao-bings påstående att Sovjet inte på något sätt skiljer sig från den amerikanska imperialismens uppträdande i de nykoloniala länderna.

I konfrontationen mellan Sovjet och USA är det påfallande hur *undfallande* och eftergiftsbenäget Sovjet uppträtt, alltifrån Kuba 1962, till Egypten, Syrien och Cypern 1973-74. Detta ger knappast fog för talet om uppmarsch mot ett nytt världskrig mellan USA och Sovjet. Enligt den officiella sovjetiska ideologin går huvudmotsättningen i världen mellan imperialismen och ”de socialistiska länderna”, anförda av Sovjetunionen. Men frågan är om Sovjetledarna handlar i överensstämmelse med denna ideologi. Ty de har uppträtt väl så hotfullt mot Folkrepubliken Kina som mot imperialismen: gränsprovokationerna och den militära upp-laddningen i Sibirien, de fortgående ansträngningarna att politiskt och militärt inringa Kina, intimare förbindelser med Indien, stödet till Indiens angrepp på Kinas ”goda vän” Pakistan 1972, etablerandet av en pro-sovjetisk regim i Afghanistan nyligen, den sovjetiska flottans snabba expansion i Indiska Oceanen, m m.

Det framstår som ganska naturligt att Kina betraktar Sovjet som *huvudhotet*.

Sovjet och den nykoloniala småbourgeoisin

Visserligen har Sovjet hela tiden givit stöd åt de revolutionära befrielseörelserna i Afrika och Indokina. Men dessa har aldrig varit föremål för Sovjets huvudomsorger. Ty revolutionärt-socialistiska rörelser tenderar alltid att utvecklas på grundval av oberoende och självtillit, när de gripit makten (jämför Kina, Nordkorea), och då försvinner Sovjets inflytande snabbt. Nej, Sovjets huvudinriktning sedan början på 50-talet har varit att stödja antiimperialistiska rörelser och regimer, som inte överskridit de ”demokratiska” och nationella ramarna. Ofta har sådana rörelser och regimer varit småborgerligt ledda, t ex i Egypten, Syrien och Irak. Småbourgeoisin i de här länderna hindras av imperialismen från självständig kapitalistisk utveckling, och kommer därför i konflikt med imperialismen. För att kunna utvecklas måste småbourgeoisin gripa makten över statsapparaten och använda denna som ledande faktor i den ekonomiska utvecklingen. Detta har varit grunden för en allians med Sovjetunionen, som ofta bidragit med stöd som imperialismen vägrat, t ex till tung industri.

PFLP har i intervjuer med representanter för Förbundet KOMMUNIST redovisat sin syn på Sovjets förhållande till de småborgerligt ledda regimerna i Arabvärlden. Trogna sina revisionistiska doktriner om ”fredlig samlevnad med imperialismen” och ”fredlig ekonomisk tävlan mellan de två ekonomiska systemen” har Sovjet inriktat sig på att stödja en nationell kapitalistisk utveckling undandraget imperialismens kontroll. Detta har lett till en

överbetoning av det progressiva i produktivkrafternas utveckling och en underskattning av masskampens roll. Sovjets allians med småbourgeoisin och nationell bourgeoisin har stärkt dessa även gentemot arbetarklassen i det underutvecklade landet. Visserligen har Sovjet, som exempelvis i Syrien och Irak, velat att representanter för kommunistpartierna ska sitta i regeringsställning, men detta har inte förändrat bilden. Kommunistpartiernas representanter har varit gisslan hos små- och nationella borgarna, och massorna har tilldelats rollen av passiva åskådare. Detsamma har gällt Sovjets militära stöd. Satsningar har skett på viktiga vapen mot Israels flyg, men framför allt har de skett inom ramen för uppbyggandet av traditionella borgerliga arméer, och återigen tilldelas massorna en passiv roll. Först på senare år och främst efter konflikterna med Sadatregimen i Egypten har Sovjet givit omfattande vapenstöd till den palestinska gerillan. Fortfarande är Sovjetledarna dock huvudsakligen trogna sina teser om ”fredlig samexistens”, och de pläderar för deltagande i Genève-konferensen på basis av FN-resolutionen 242, vilket reellt sett skulle innebära motståndsrörelsens kapitulation.

Småbourgeoisin sviker Sovjet

Sedan några år brottas denna ”traditionella strategi” med tilltagande problem. Ju mer den ”statskapitalistiska” utvecklingen i de småborgerligt ledda länderna fortgår, desto mer tenderar småbourgeoisin att omvandla sig till en härskande borgarklass. Denna kommer i allt större motsättning till de inhemska massorna, men närmar sig i stället imperialismen. Ett mycket åskådligt exempel på borgerlig utveckling i en Sovjetstött småborgerlig stat är Egypten under Sadat. Efter att ha brutalt slagit ner militanta arbetar- och studentrörelser kastade denne nyborgare ut nära 20.000 sovjetiska rådgivare och slog upp dörrarna på vid gavel för det imperialistiska kapitalet.

Det anmärkningsvärda här är alltså hur lätt det gick att kasta ut ryssarna. Var någonstans har USA låtit 20.000 amerikanska rådgivare bli utkastade utan att svara med CIA-trupper, i sista hand marinsoldater, bomber och kanoner?

Nu är inte Egypten det enda exemplet på sådan utveckling. Vi ser redan en begynnande omsvängning i Syriens ekonomiska politik, t ex.²⁰

För Sovjet står problemet både hur man på kort sikt ska kunna stoppa nya ”småborgerliga förräderier” och hur man ska finna långsiktiga alternativ till dessa ”opålitliga allierade”.

Vad gäller Västasien har Sovjet omedelbart svarat med att öka stödet till de palestinska befrielseströrelserna, som ett sätt att försöka hålla sina småborgerliga allierade i schack. (Kina stödjer också palestinierna, men det främsta vapenstödet kommer från Sovjet och andra arabländer.) Det är möjligt att också Kinas nuvarande svala inställning till de flesta befrielseströrelser kommer att förmå Sovjet att öka stödet åt vissa befrielseströrelser. Dels för att allmänt stärka sina positioner bland de fattiga folken. Dels i hopp om att kunna avvända dessa rörelser från en revolutionärt-socialistisk utvecklingsväg. (I Afrika t ex är det Sovjet som står för huvudstödet åt de framgångsrikaste rörelserna MPLA, PAIGC, Frelimo. Frelimo och MPLA erhåller stöd också av Kina, men i Angola får dessutom det nykoloniala och USA-orienterade FNLA kinesiskt stöd.)

Detta är dock att betrakta som kortsiktiga omsvängningar. Om vår bedömning att kapitalismen håller på att återutvecklas i Sovjet är riktig, så är det uppenbart att Sovjets långsiktiga alternativ måste vara helt andra än stöd till revolutionärt-socialistiska rörelser.

Sovjet har två olika alternativ

Det ena: Fullständig integration i det revisionistiska systemet (Comecon)

²⁰ Se FFAGs bulletin *Folkfronten*, Specialnummer om Syrien, nr 3, juni-aug -74

Hittills är Kuba det enda exemplet på denna väg. I bedömningen av om detta är ett realistiskt alternativ för Sovjet får vi dock inte glömma följande faktorer:

- Kuba var före revolutionen en extremt USA-beroende koloni. Den oförsonliga imperialistiska blockaden mot Castros regim hotade att kasta den i svår kris. Det var då de kubansk-sovjetiska förbindelserna började utvecklas. Kuba befann sig alltså i ett svårt ekonomiskt läge, som å ena sidan gav stora möjligheter för långsiktig sovjetisk påverkan, å andra sidan fordrade synnerligen kostsamma ekonomiska insatser.
- Revisionistisk integration förutsätter mycket omfattande ekonomiska förändringar. I Kuba har dessa varit frukten av en revolutionär process som började långt innan Sovjet kom in i bilden. Endast gradvis och under lång tid förvreds denna i revisionistisk riktning, beroende inte bara på det sovjetiska inflytandet, utan också på avsaknaden av ett revolutionärt kommunistiskt parti, förankrat i massorna och med utvecklad masslinje, i ledningen för den revolutionära kampen.
- En viktig roll i närmandet till Sovjet har kommunistpartiets karaktär spelat. Detta parti deltog ej i det revolutionära uppror som ledde till Castros seger 1959. Men efter maktövertagandet rekonstruerades det under prosovjetiskt befäl till en avgörande politisk maktapparat.

Kort sagt, den kubanska integrationen har betingats av

- ett från början starkt ekonomiskt beroende pga den imperialistiska blockaden,
- synnerligen omfattande sovjetiska ekonomiska insatser,
- socialistiska förändringar i ekonomin, som endast stegvis förvridits i revisionistisk riktning,
- den politiska maktkoncentrationen till en prosovjetisk partiapparat, vilket kunnat ske pga inneboende svagheter i den kubanska revolutionsprocessen. "Modellen Kuba" är troligen alltför speciell för att utgöra svaret på Sovjetledarnas problem.

Det andra: Övergång till imperialistisk kontroll

Sedan Sovjet på 50-talet trädde in med hjälp till det projekt som alla imperialister förvägrade Indien, nämligen uppbyggnad av en tung industri (ståltillverkning m m), har de politiska och ekonomiska banden mellan Sovjet och Indien hela tiden stärkts. En viss arbetsdelning mellan dem har utvecklats, och deras senaste femårsplaner griper in i varandra (i den mån man kan tala om "femårsplan" i den sociala krisens Indien).²¹

Det är uppenbart att denna arbetsdelning vilar på helt annan grund än arbetsdelningen Sovjet-Kuba. Det intressanta här är de många påståendena om att Sovjet skulle behålla ägandet till Sovjets inflytande i Indien skulle ta sig traditionellt imperialistiska former. En grundlig undersökning av de sovjetisk-indiska ekonomiska relationerna är uppenbart viktig. Stämmer dessa påståenden är det möjligt att det är på denna väg härskarna i Sovjet kommer att finna det långsiktiga alternativet till förlitan på de vacklande småborgarna.

Det är dock viktigt att understryka att förändringarna i Sovjetunionens politik mot de underutvecklade länderna med all sannolikhet kommer att ske långsamt. Under relativt lång tid framöver förblir antiimperialistiska och nationella småborgare Sovjets viktigaste allierade. För närvarande satsar man förutom på Syrien, Irak m fl t ex starkt på Peru, den efter Chilekuppen viktigaste i någon mening progressiva regimen på den sydamerikanska kontinenten.

²¹ The Bread-Giver's Grand Strategy, *Far Eastern Economic Review* dec -73, sid 12

Sammanfattning

Det är missvisande att se Sovjet som en med USA likvärdig imperialistmakt. Sovjetunionen spelar en högst sammansatt och tvetydig internationell roll. Denna måste alltid undersökas konkret. Vilken sida av politiken överväger: den antiimperialistiska udden eller de sovjetiska stormaktsintressena? Speciellt i den nationellt-demokratiska fasen av befrielsekamperna i de nykoloniala länderna kan Sovjet utnyttjas i revolutionärt syfte. Varken PFLP i Västasien, MIR i Chile, Frelimo/MPLA /PAIGC i Afrika, FNL/GRUNK/Neo Lao Haksat i Indokina skriver under på Deng Xiao-bings ideologiska schema: ”de två supermakterna mot Tredje världen”. De ser alla (och med all rätt) USA-imperialismen som den främste fienden till världens folk, medan Sovjet är en viktig taktisk allierad till dem. Gentemot Kina är Sovjet troligen ett huvudhot. Kineserna har generaliserat detta till att gälla för Sovjets förhållande till alla nykoloniala länder, och dessutom till Europa. Motsägelsefylldheterna och tvetydigheterna i den sovjetiska politiken suddas ut. Kineserna har inte heller brytt sig om uppfattningarna hos de nationella befrielseströrelserna i den ”Tredje värld” man talar så varmt om.

För befrielseströrelserna i de nykoloniala länderna liksom för vissa revolutionära övergångssamhällen (som Demokratiska Folkrepubliken Jemen, Demokratiska Folkrepubliken Vietnam, Guinea-Bissau, Mozambique) gäller att förhållandet till Sovjet ovillkorligen måste präglas av *både enhet och kamp*: ”enhet på grundval av Sovjets motsättning till imperialismen och dess lakejregimer, kamp på grundval av sovjetledarnas revisionistiska förhållande till den egna arbetarklassen och Kina, och dess revisionistiska strategi för kampen mot imperialismen”.²²

Våra, dvs revolutionärer i de imperialistiska länderna, relationer till Sovjet kan ej vara av samma slag. För oss får kampen större betydelse (inte minst kampen mot USA-Sovjets ”klassamarbete”). Men även för oss är *huvudfienden* – liksom för befrielseströrelserna – imperialismen, inte revisionismen. Och vi kan aldrig tänka oss att gå i allians med ett imperialistiskt land mot revisionismen (såsom SKP).

SKPs reaktionära nynationalism (som enbart spelar den imperialistiska bourgeoisin i händerna) är emellertid en logisk konsekvens av supermaktsideologins tillämpande. Att KFMLr *ännu* inte sluter upp bakom det svenska klassförsvaret, får ses som en eftergift till dess revolutionära förflutna. Inte ens KFMLr kan göra en totalvändning över en natt.

Förändringar i det imperialistiska herraväldets former

Den traditionella bilden av beroendet och underutvecklingen

Den traditionella arbetsdelningen mellan centrum och periferi i den imperialistiska världsordningen, dvs mellan de imperialistiska metropolerna och de koloniala och nykoloniala länderna, är känd. Det imperialistiska kapitalet skaffar sig kontroll över råvarorna i de perifera staterna, och exploaterar dem med enda syftet att exportera till metropolen, för att där förädla dem till industrivaror. Förhållandet mellan priserna på råvaror och industrivaror har hela tiden förändrats till industrivarornas fördel. Samtidigt sänder de råvaruexploaterande företagen hem enorma vinster. De imperialistiska företagen i det underutvecklade landet är slutna enklaver, som inte överför några industrialiserande effekter till landets övriga ekonomi. De perifera ländernas hantverk och försök till industrialisering slås ner av massimporten av konsumtionsvaror från imperialistländerna. Resultatet är en *tilltagande* underutveckling (”underutvecklingen utvecklas”), där beroendet av utlandet ökar och massornas elände förvärras. Det klassmässiga underlaget för dessa processer har varit att imperialismen till sig knutit en

²² *Folkfronten* nr 4, sept-okt -74

härskande klass av godsägare, kompradorer²³ och byråkrater i de underutvecklade länderna. Dessa klasser och skikt berikas av den fortgående underutvecklingen och strävar efter att upprätthålla den imperialistiska ordningen.

Beroendets och underutvecklingens nya former

Även om denna bild fortfarande är förhärskande, måste den kompletteras med nya drag.

För det *första* tillväxer i många perifera länder industrin, i vissa länder (t ex Brasilien, Algeriet) t o m den tunga industrin.

För det *andra* så förändras relationerna mellan industri- och råvaror inte längre ensidigt till råvarornas nackdel. Den senaste tiden har råvarupriserna stigit kraftigt på världsmarknaden. Detta gäller inte minst de i periferin producerade råvarorna. Oljeprisernas uppgång har fått dramatiska effekter. De oljeproducerande ländernas inkomster har ökat kraftigt samtidigt som metropolernas ekonomier påverkats bl a genom försämrade betalningsbalanser.

Innebär detta då en frigörelse från det imperialistiska systemet? Låt oss först titta på de nya inslagen i de imperialistiska metropolerna.

- I de avancerade monopolkapitalistiska ekonomierna tenderar mindre expansiva, mindre teknologiskt utvecklade delar av produktionen att stötas ut till periferin. Å bereds utrymme för de avancerade delarnas expansion i centrum. Så kan de låga lönerna (den högre mervärde-kvoten) i periferin utnyttjas.
- Internationaliseringen av kapitalet, under företrädesvis det amerikanska kapitalets herravälde, ökar snabbt i omfång. De ”multinationella” företagen har kontroll över centrala delar av världshandeln, de har intima band med finansiella centra, de har teknologisk monopol på flera områden.

Bl a dessa två processer medför att det imperialistiska kapitalet i periferin går över från att huvudsakligen exploatera jordränta (genom rovdrift på olja, mineraler och andra råvaror) till att alltmer ta ut sina vinster i mervärde, dvs exploatera arbetskraft. Särskilt gäller detta för USA-kapitalet i Latinamerika.

Tillverkningsindustrins andel av de amerikanska direktinvesteringarna i hela Latinamerika har ökat från 7% 1929, 18% 1950 till 34% 1968. I Brasilien, Mexiko och Argentina uppgick den 1968 till 69%, 68% resp 64%.²⁴

Mervärdeexploateringen allt större betydelse gör det lättare för de underutvecklade länderna att pressa upp jordräntan. Detta för det första.

För det andra är det viktigt att ha klart för sig att den industrialisering som pågår i vissa av de nykoloniala länderna inte är en oberoende industrialisering, utan att den sker under det imperialistiska kapitalets så gott som totala herravälde. Den industriella tillväxten i länder som Iran och Brasilien bygger helt på teknologiimport, import av utrustning, maskiner, licenser, varumärken. De multinationella företagen säljer hela företagspaket. Så behålles kontrollen även om en tung industri byggs upp.

Den perifera industrialiseringen har medfört att vissa nykoloniala länder kunnat ändra exportmönster. Så är fallet i Sydkorea och Taiwan med 67% resp 57% industriexport 1969.

²³ Kompradorer - en borgerlighet i de underutvecklade ekonomierna, som uppkommit som ett direkt resultat av den imperialistiska arbetsdelningen. De kan t ex vara knutna till de imperialistiska företagen, eller vara exportörer och importörer i den av imperialismen skapade handeln.

²⁴ Fernando Henrique Cardoso, Beroende och utveckling i Latinamerika, *Zenit* nr 30, sid 41

Detta har inte lett till oberoende. Alla viktigare produktionsled finns kvar utomlands. Den nya tillverkningsindustrin är lika mycket slutna enklaver i det underutvecklade landets ekonomi, som den tidigare råvaruutvinningen. Det japanska kapitalets satsningar på tillverkningsindustri i Sydkorea och Taiwan beror dels på den extremt höga exploateringsgraden. Dels exporterar det japanska kapitalet en del av de värsta miljöförstörande industrierna. (I fascistiska militärdiktaturer är det svårt att kritisera miljöförstöring.)

De ovan skisserade förändringarna i den samtida imperialismen har medfört att t o m *nationaliseringar* kan genomföras utan att det imperialistiska kapitalet förlorar kontrollen. Ett exempel på detta är Zaires (f d Kongo-Kinshasa) ”nationalisering” av belgiska Union Minières koppargruvor. Förutom god ersättning fick moderbolaget behålla rätten att utse ledningen. Det fick också garantier för fortsatta leveranser.

Även om nationaliseringen genomförs i konflikt med moderbolaget, så har detta stora möjligheter att bevara herraväldet. Det kan kontrollera avsättningsmarknaderna, den teknologiska utvecklingen, leveranser av nödvändiga reservdelar, det förfogar över expertkunskaperna, m m.

Sammantaget betyder detta att imperialismen har stora möjligheter att variera sin strategi för fortsatt dominans.

Den ‘nya’ underutvecklingen

Sammanfattningsvis innebär den perifera industrialiseringen tillväxt, men ingen utveckling, ingen brytning med imperialismen.

Samir Amin har angivit tre bestämningar av den underutvecklade ekonomins karaktär²⁵:

- den är *strukturellt beroende* av de imperialistiska metropolerna
- *produktivkrafternas nivå är oerhört ojämnt utvecklad* i olika sektorer, utan att de mest avancerade sektorerna successivt lyfter upp hela ekonomin till den högre nivån (vilket är fallet i utvecklade ekonomier)
- den är ”*osammanhängande*”, d v s att den är ”sammansatt av sidoordnade sektorer mellan vilka bara ett marginellt utbyte sker; huvudparten av deras byte sker med utlandet”. Den utvecklade ekonomin är däremot ett sammanhängande helt, centrerat kring sig självt. Den underutvecklade ekonomins sektorer framstår som förlängningar av den dominerande imperialistiska ekonomin.

Dessa tre gäller även för den perifera industrialiseringens länder. Men i de mest avancerade av dem (t ex Latinamerika) ligger tyngdpunkten framför allt på det *strukturella beroendet och utstötningen av massorna*. Den perifera industrialiseringen går hand i hand med ökande arbetslöshet, slum, fattigdom och utarmning av massorna, så som t ex sker i Brasilien. Det som kallas ”massornas marginalisering”.

Det är därför *felaktigt* att som Deng Xiao-bing tala om att ”den gamla ordningen grundad på kolonialism, imperialism och hegemonism håller på att skakas i sina grunder”.

Det är *felaktigt* av kineserna att tillmäta den borgerliga ekonomisk-nationalistiska strömningen bland de nykoloniala länderna en så stor betydelse.

Mer än någonsin är en ”nationellt-borgerlig” *utvecklingsstrategi* omöjlig. Det fattiga ländernas utveckling kan inte åstadkommas genom att *härma* den centrala kapitalistiska modellen, där samhällets övriga sektorer (speciellt jordbruket) underordnas industrin och hänvisas till den passiva rollen som leverantörer av arbetskraft. Nationaliseringar och industrialiseringar måste

²⁵ Samir Amin, *Den globala kapitalackumuleringen*, Uddevalla 1974, sid 23-25. Kapitalism och underutveckling i Afrika, *Zenit* nr 15, sid 43 Underutvecklingens politiska ekonomi, *Zenit* nr 24, sid 38

ingå i en total revolutionär strategi för att bryta med den imperialistiska världsmarknaden och utveckla en oberoende socialistisk ekonomi. En sådan utveckling kräver *massornas mobilisering och deltagande* liksom en självständig vetenskaplig och teknologisk forskning i samklang med massornas behov. (Vad gäller sådan forskning är det hittills praktiskt taget endast kineserna som visat prov på praktisk uppfinningsförmåga.)²⁶

Intet av detta kan ”nationella borgarklasser” åstadkomma.

Åter har KKP så till den grad förstorat en *underordnad* sida i utvecklingen (råvaruprisernas höjning, m m) att det nästan helt försummar *huvudsidan* (frågan om det imperialistiska herraväldets nya former).

Denna kritik gäller givetvis i lika hög grad deras svenska eftersägare, SKP och KFMLr.

Är tredje världen enad

Den nya perifera industrialiseringen förändrar också relationerna *mellan* de underutvecklade länderna. Ett av de viktigaste dragen är framväxten av s k subimperialistiska (”under-imperialistiska”) stater i periferin. P. Torbjörnsson har bra beskrivit sub-imperialismen²⁷:

”Subimperialismen uttrycker ett beroendeförhållande.

Det internationella storkapitalet bygger i ett underutvecklat land upp en modern, teknologiskt avancerad och kapitalintensiv industri.

På grund av massornas underbetalning och de multinationella intressenas krav på snabb förräntning av kapitalet är möjligheterna till expansion inom den lokala marknaden begränsad för den moderna industrisektorn. Det subimperialistiska landet har behov av nya marknader.

Eftersom de subimperialistiska ländernas produktion är en avbild av de rika ländernas och dessutom är kontrollerad därifrån har subimperialismen ingen möjlighet att finna avsättning för industriproduktionen inom I-världen (d v s de imperialistiska metropolerna, vår anm). Dess marknader finns inom andra länder i tredje världen. Sålunda tenderar det subimperialistiska landets relationer till sina handelspartners i tredje världen att uttrycka samma beroendeförhållande som I-landets till U-landets (d v s det imperialistiska centrumets till periferins).

I det brasilianska fallet är detta drag redan nu tydligt i förhållande till grannstaterna Uruguay, Paraguay och Bolivia....

Staten spelar en viktig roll i det sub-imperialistiska schemat. I det underutvecklade landet är det bara staten som kan svara för de kapitalinsatser som är nödvändiga för en utbyggnad av infrastrukturen, vilken i sin tur är en nödvändig förutsättning för privata utländska investeringar.

Även om detta förhållande innebär ett ökat beroende, eftersom den övervägande delen av det subimperialistiska landets utvecklingsprojekt sker med lån från de internationella kreditinstitutionerna. Lån som är förenade med politiska villkor. Världsbankens t ex.

Staten spelar vidare en aktiv roll för att dämpa de oundvikliga kriserna i den subimperialistiska ekonomin. En sektor som är nödvändig att hela tiden förstärka och bygga ut och som dessutom kan svara för stora uppköp av industriproduktionen, det är krigsmakten.

Karaktäristiskt för den subimperialistiska ekonomin är dess höga grad av militarisering.

Det är viktigt att ange att staten här enbart ses som ett uttryck för de härskande klasserna. Statens relationer till folket präglas av förtryck. De arbetande massorna i ett subimperialistiskt land är marginaliserade: de svarar för en hög produktion, men de tillåts inte ta del av produktionens frukter.

Även förtrycket är en nödvändig förutsättning för det utländska kapitalets investeringar.”

²⁶ Amin, *Den globala kapitalackumuleringen*, sid 356-58

²⁷ ”Multinationalism i ett land”, stencil från Afrikagrupperna, Latinamerikagrupperna och Iranska studentföreningen i Lund.

De tydligaste exemplen på subimperialismen är Brasilien och Iran. Sydafrika är ett annat exempel, men det skiljer sig genom att den industriella enklaven och dess motsättning till underutvecklade sektorer kombinerats med apartheidpolitiken. Israel utvecklar ett liknande förhållande till palestinierna i de sedan 1967 ockuperade territorierna. Indien beskriver också en subimperialistisk utveckling, men med Sovjet som dominerande stormakt.

Förutom dessa tydliga fall finns likartade tendenser i en mängd andra stater. Imperialismen utvecklar en sträng hierarki inom den ”tredje världen”.

PFLOAG, gerillan i Oman&Muscat och Arabiska viken, beskriver i sin analys av Iran²⁸ hur Nixon förenat USA-imperialismens strategi med doktrinen om ”Deltagande, Makt och Förhandlingar” Fortsatt upprustning och användande av våld kombineras med en global ”vietnamisering” och satsning på subimperialistiska bastioner. När dessa taktiker misslyckas återstår förhandlingar och ett brett register av ekonomisk och politisk infiltration.

De expansiva subimperialistiska staterna spelar alltså en viktig roll i USAs förändrade militära strategi (liksom dess ekonomiska). Dels utövar den inhemska borgarklassen en terroristisk diktatur gentemot de egna massorna, dels uppträder den aggressivt mot grannstaterna särskilt om dessa strävar efter frigörelse från den imperialistiska världsordningen.

Det tillhör subimperialismens väsen att den härskande klassen, samtidigt som den är beroende av imperialismen och underkastad en stark imperialiststats dominans, tillåts utveckla en egen expansionism. Det är alltså inte fråga om några viljelösa ”marionetter”. Detta faktum är grunden för de underordnade motsättningar som också finns mellan imperialiststaten och subimperialiststaten. Vi får inte låta oss luras till att se dessa motsättningar som att härskarklasserna skulle sträva efter ”frigörelse” från imperialismen, att de skulle ha blivit anti-imperialistiska. Det är just detta allvarliga fel som KFMLr och SKP förfallit till. Motsättningarna kan röra tillväxttakten, prisrelationerna, graden av industrialisering och militarisering. Men ju starkare subimperialismen blir, desto brutalare blir terrorn mot massorna, desto aggressivare blir den gentemot sina grannar.

(På nya brasilianska kartor har Bolivia, Uruguay och Paraguay infogats som en del av Brasilien. Erövringen har redan börjat genom att brasilianskt kapital köpt upp väldiga jordområden i de här länderna. Krigsförberedelserna mot Peru ökat.)

Deng Xiao-bings tal (”Motsättningar mellan oss utvecklingsländer kan mycket väl lösas, och skall lösas genom förhandlingar mellan berörda parter.”) döljer fullständigt denna ”den tredje världens” nya sönderdelning, döljer det hot subimperialisterna utgör mot sina grannar.

Samma *fördunklande och förvirrande* effekt får uttalandena i samband med att Brasilien och Kina upptog diplomatiska förbindelser:

”Både Kina och Brasilien är utvecklingsländer. Fastän de har skilda sociala system skall de stödja varandra i den gemensamma kampen mot imperialism, kolonialism och hegemonism.”²⁹ Detta säger man alltså om den amerikanska imperialismens främsta vakthund i Latinamerika, om det Brasilien som varit en viktig drivkraft bakom fascistiseringen i Uruguay, Bolivia och Chile, och som dessutom hotar sina grannar med sitt eget herravälde (”hegemonism”). Text förbereder Brasilien f n krig mot Peru.

I detta sammanhang är det intressant att se hur Kina odlar förbindelserna med Zaire, vars president Mobutu nyligen var i Kina och har utlovats stora krediter. Samme Mobutu är USA-imperialismens främsta skyddsling i det svarta Afrika och det mineralrika Kongo är det

²⁸ PFLOAG: Iran – från imperialismens skyddsmantel till självständigt agerande, *Folkfronten* nr 5, okt-nov -73

²⁹ Ledare i *Folkets dagblad*, citerad i *Peking Review* nr 34/74, sid 4

afrikanska land (förutom Sydafrika) som ligger närmast till för en sub-imperialistisk utveckling.

Lämnar man konferensresolutionerna och istället analyserar de grundläggande ekonomisk-politiska processerna, framgår det klart att "tredje världen" minst av allt är enad, utan tvärtom splittras och rangordnas på ett alltmer djupgående sätt. Kina har återigen endast tagit fasta på en underordnad sida (uppträdanet på råvarukonferenserna m m) och "glömt" huvudsidan.

Den nya 'Tredje-Världen-ideologin'

Vi har ovan gått igenom de mellan-imperialistiska motsättningarnas utveckling, Sovjetunionens internationella roll och imperialismens nya former för herravälde i periferin. Trots luckor och svagheter i analysen har vi ansett det omöjligt att undvika slutsatsen att Kina vad gäller alla dessa områden gör allvarliga felbedömningar. I samtliga fall leder dessa felbedömningar till opportunistiska avvikelser i utrikespolitiken. Vi skall nedan dra fram några bärande element i den kinesiska hållningen. Detta är också en utveckling av framställningen i "Kina – klasskampen går vidare"³⁰.

Underskattning av klasskampens betydelse

"Allra tydligast är undervärderingen av klasskampen i Europa: här bortser KKP:s nuvarande ledning helt från den."³¹

Detta gäller fortfarande. Men KKP:s ointresse för klasskampen gäller nu (med fåtaliga undantag, främst Indokina) i världsmåttstock.

Att supermaktsideologin (förenera alla stater i hela världen mot USA och Sovjet) leder Jan Myrdal till uppslutning bakom Sven Anderssons utrikespolitik eller pressar KFMLR allt längre höger ut är väl mest komiskt. Betydligt allvarigare är det för de revolutionära kämparna i de länder i Asien och Afrika där kampen inte gått så långt att det blivit omöjligt för Kina att sluta allianser med regimerna (som i södra Vietnam eller Kambodja). Här kan supermaktsideologin leda till mycket allvarlig förvirring och demoralisering, bland alla dem som just brutit upp från det revisionistiska lägret på dess opportunism i förhållande till borgerliga och småborgerliga regimer.

Illusionen om 'den tredje kraften'

Mycket av supermaktsideologin bygger på föreställningen att de progressiva krafterna, såväl i Europa som bland de underutvecklade länderna är lika fiendliga mot Sovjet som mot USA. I praktiken är det inte så. Befrielseörelserna i "Tredje Världen" vägrar samtliga att sluta upp bakom Kinas

KKP har traditionellt alltid tilldelat de "fattiga folken" den avgörande rollen i världsrevolutionen. (Som Samir Amin understrukit är inte detta en rent nationalistiskt grundad ideologi, utan "återklngen av motgångarna för socialismen i de utvecklade länderna".³²)

Detta uttrycktes mycket klart i *Lin Biaos* strategi för världsrevolutionen. Här fanns proletarietet i de imperialistiska länderna inte med.

"Om vi ser på hela jorden, så kan vi kalla Nordamerika och Västeuropa 'världens städer', medan Asien, Afrika och Latinamerika utgör 'Världens landsbygd'... Man kan säga att den samtida världsrevolutionen också framställer en bild där städerna inringas av landsbygdsområdena. I sista hand beror världsrevolutionens sak på de latinamerikanska, afrikanska och asiatiska folkens revolutionära kamp..."³³ Deng Xiao-bing och Chiao Kuan-Hua fullföljer den här traditionen (i

³⁰ Börjesson/Svensson, [Kina – klasskampen går vidare](#), Förbundet KOMMUNIST -74

³¹ a. a. sid 118

³² Amin, a.a. , sid 367

³³ Lin Biao, *Long Live the Victory of People's War*, FLP Peking -67, sid 48-49

deras analyser av världsläget finns inte en enda hänvisning till arbetarklassen i imperialismens centrum). Och Deng framhåller att det är ”utvecklingsländerna”, som ”driver världshistoriens hjul”.

Men Lin Biaos ”tredje-världen-ideologi” var en militant, revolutionär ideologi, det var genom *folkens revolutionära kamp* som ”tredje världen” fick en så central plats.

Deng Xiao-bing däremot står närmast för en borgerlig/småborgerlig version av ideologin: det är huvudsakligen genom att *regimerna* i ”tredje världen” *går samman*, och samarbetar, som imperialismen drivs tillbaka.

Dessutom, Lin Biao formulerade sin syn i ett läge när klasskampen i de imperialistiska metropolerna ännu var ”djupfryst”. Deng Xiao-bing och Chiao Kuan-hua lägger däremot fram den nya ”tredje-världen-ideologin” samtidigt som klasskampen i de imperialistiska länderna utvecklas alltmer, och möjligheten för proletärt-revolutionära genombrott i metropolerna börjar avteckna sig.

Den gamla ”tredje-världen-ideologin” spelade på 60-talet en progressiv roll i de imperialistiska länderna, när det gällde att riva ner kalla krigets myter. Icke desto mindre var det för marxisterna nödvändigt att bekämpa den, för att möjliggöra en förståelse av betydelsen av arbetarklassens kamp i de imperialistiska länderna.

Nu tvingas marxisterna åter ta upp kampen mot denna ideologi. Den kampen är desto tristare, eftersom det är föregivna marxister som återupplivat denna ideologi. Det är en småborgerlig variant av ideologin de torgför. Och klasskampen i Europa är så utvecklad att det borde vara självklart att den är förlegad.

Nödvändigheten av konkret analys – ett exempel

Det är nödvändigt att bekämpa supermaktsideologin, dess teoretiska förutsättningar och politiska konsekvenser. Men det gäller att gå vidare från kritik till en positiv lägesanalys. Och här duger det inte att mot Kina utrikespolitik ställa en rad ”marxistiska sanningar” som trotskisterna ofta gör. En egen lägesanalys måste alltid grundas på konkreta analyser. Vi skall avsluta artikeln med en sådan konkret analys: ”Exemplet oljekrisen”. Här kan vi se, inte bara hur snett SKP/KFMLr kom, med sina avskrifter från Peking Review, utan också i vilka sekteristiska och vänsteristiska positioner trotskisterna hamnade.³⁴

Arabstaterna uppträdde inte enhetligt i oljekrisen. Förbundet KOMMUNIST har hittills varit den enda organisation i Sverige som sett detta klart. Den viktigaste motsättningen gick mellan Saudiarabiens och Iraks linje. Saudi satsade på produktionsnedskärningar, höjning av råoljepriset och embargo mot USA och vissa andra stater. Trots den sista punkten slog inte åtgärderna mot USA, som bara importerar 6% från Mellanöstern, utan mot Europa och Japan som till 80-90% är beroende av importen av arabisk olja. Detta gav USA möjligheter att profitera på krisen, så den amerikanska ekonomin i själva verket gick stärkt ur oljekrisen. Irak däremot strävade efter att i högre grad rikta oljevapnet mot den dominerande imperialistmakten USA genom att propagera nationaliseringar av oljekällorna och kamp för kontroll över distribution och raffinering. Nedskärningarna i produktionsvolymen var Irak emot pga att USA tjänade på bieffekterna. Iran deltog inte i själva bojkotten, men satsade hårdare än andra på höjning av råoljepriset. Detta drabbar inte oljebolagen, eftersom de kompenserar sig genom ännu större prishöjningar, men reflekterar ändå den subimperialistiska makten Irans starka ekonomiska ambitioner och planer på en utveckling av den egna industrisektorn.

Vi såg alltså att Irak, som representerar de småborgerligt styrda staterna, stod för den linje som skulle ha slagit hårdast mot imperialismens maktställning. Att konsekvent fullfölja en

³⁴ För en mer djupgående framställning av kampen om oljan i Västasien och de arabiska staternas klasskaraktär, se ”Oljekris! Energikris! Kapitalistisk kris!”, Förbundet KOMMUNISTs skriftserie nr 4.

sådan politik är den irakiska regimen dock inte i stånd till. Det skulle kräva en massmobilisering av sådan art och omfattning att småbourgeoisins planer på egen kapitalistisk utveckling också skulle krossas. Saudi-arabien däremot leds av en Kompradorbourgeois, som har sin maktställning genom sin allians med imperialismen. Den viktigaste förändringen i denna regim är att den numer, under tryck såväl från sub-imperialisterna i Israel och Iran som från massrörelsen (främst PFLOAG, gerillan i Oman och Arabiska Viken) vill omvandla sig till en borgarklass med bas i inhemsk produktion. I fallet Saudi-Arabien är det klart att *huvudsidan* är enhet med imperialismen, dvs att Saudi-Arabien är en del av det imperialistiska fiendeläget. Det innebär inte att motsättningar saknas, men dessa motsättningar rör vilken roll den arabiska reaktionen skall spela inom det imperialistiska systemet. Motsättningarna är därför en aspekt på imperialistisk splittring. Denna splittring är inte progressiv i sig, men den går att utnyttja för de revolutionära krafternas tillväxt. Såväl det stalinistiska KFMLr som det trotskistiska RMF gör det felet att de undviker konkret klassanalys, utan i stället drar alla arabregimer över en kam. Sedan kommer de till olika slutsatser. RMF är likt alla trotskister oförstående för att småbourgeoisien kan spela en progressiv roll i den koloniala och nykoloniala frigörelsen:

”I många kretsar, även inom ‘vänstern’, talas om en ‘vänstersväng’ från arabstaternas sida, en ‘tilltagande nationell radikaliserings’ eller t o m som ett uttryck för de ‘förtryckta folkens kamp mot imperialismen’ (SKP, KFMLr, MLK) och vissa (Förbundet KOMMUNIST) hjälper småbourgeoisien med goda råd: ‘oljevapnet måste användas mot USA’! Inget kunde vara mer felaktigt än dessa ‘marxistiska teoretikers’ ståndpunkter! Den nuvarande hållningen från de nationella bourgeoiserna i arabländerna markerar i själva verket en *högerkurs*, och inte någon form av ‘progressiv utrikespolitik’.”³⁵

RMF sätter likhetstecken mellan Saudi och Irak och placerar båda i det reaktionära läget. PFLPs stöd till den progressiva sidan hos Irak möter bara ironi.

KFMLr struntar också i klassanalysen, men placerar de ”oljeproducerande länderna” gemensamt i en *anti-imperialistisk* fålla:

”De arabiska massornas kamp, de nationella regimernas strävanden efter nationellt oberoende liksom de oljeproducerande ländernas krav förenar sig idag i en historisk strömning mot imperialismen. De marscherar skild åt, men slår mot samma fiende.”³⁶ Här görs alltså kung Feisal av Saudiarabien, Shahan av Iran och en mängd andra reaktionära furstar till en anti-imperialistisk kraft, som tillsammans med de förtryckta massorna och den nationella bourgeoisien ”strålar samman i en historisk strömning mot imperialismen”.

KFMLr lär knappast kunna försvara sin linje med att den isolerar USA. Som vi visat gick USA stärkt ur krisen och är idag på en massiv politisk och ekonomisk frammarsch i Västasien. Den enda linje, som skadade USA, var Iraks, dvs den linje som fick ett villkorligt stöd från Förbundet KOMMUNIST och PFLP. KFMLr noterade den inte ens.

Det är alltså nödvändigt att vid varje tillfälle göra en konkret analys för att klarlägga var huvudmotsättningen går. Detta gjorde Förbundet KOMMUNIST till skillnad från RMF och KFMLr. Men det är också nödvändigt att se splittringar och motsägelser i resp huvudläger. Detta förmådde Förbundet KOMMUNISTs press inte alltid göra under ”oljekrisen”. I reaktion på KFMLr:s fel – att enbart se kamp mellan de reaktionära lokala härskarna och imperialismen – såg en del kamrater bara enheten, utan att se den underordnade motsättningen. Denna typ av ”vänsteristisk” avvikelser måste vi göra upp med, då den leder till en mekanisk syn: Kung Feisal och Shahan av Iran blir blott viljelösa ”marionetter” deras motsättningar till oljebolagen ”försvinner” och de politiska motsättningar som beror av dessa motsättningar ses

³⁵ *Mullvaden* 1/74

³⁶ *Proletären* 48/73

som raffinerade finter från imperialismen. Tendenser i denna riktning fanns i *ArbetarKamp* 2/74. Där nämns att det är tveksamt om produktionen i Mellanöstern alls skars ned och störningar förklaras enbart med oljebolagens manipulationer. I stället för ”sammanstrålande rörelse” skulle det alltså röra sig om en direkt sammansvärjning mellan oljestater och oljebolag. Det faktum att oljestaterna hade olika linjer, att Irak behöll sin produktion, och Iran sannolikt utökade sin kraftigt, förändrar inte det förhållandet att Saudi, Kuwait m fl verkligen orsakade störningar genom nerskuren produktion.

Denna ”vänsteristiska” tendens har visserligen inte varit genomgående i AKs artiklar om ”oljekrisen”. Men då olika linjer ”samexisterat” utan ordentligt klargörande, tycker vi att det är viktigt att påpeka den här.

26.9.74 CB, AG

Svar till FK

Stig Eriksson:

Förbundet Kommunist, Kina och "supermakterna", eller "Mums var ordet, sa Bull"

Förbundet Kommunist (FK) första försök att definiera sig historiskt/politiskt var de rader i förbundets brytningsplattform som angav att man ansåg det "mer fruktbart" att fortsätta på "maoismens pragmatiska brott med stalinismen", än att närma sig trotskismen och Fjärde *Internationalen*.

Till skillnad från den övriga vänstern, SKP/MIK och KFML(r), har dock FK "insett" nödvändigheten av en kommunistisk international. Detta i kombination med sig egenhändiga "traditionslöshet" har fört FK i kontakt med en minst sagt brokig samling organisationer, från centrismens europeiska överhuvud Avanguardia Operaia, över franska Revolution!, chilenska MIR och palestinska PFLP, till f d organisationer i Fjärde Internationalen (PRT/ERP i Argentina) och "leninist-trotskyistiska" grupper utanför Fjärde Internationalen, som International Socialists i England.

Dessa skiftande internationella kontakter (vars gemensamma nämnare enligt FK, är att de "liknar FK") påverkar naturligtvis FK:s politiska tänkande, analyser och ställningstaganden. Resultatet blir oftast en eklektisk röra, en blandning av olika teorier och ståndpunkter som sedan torgförs som något "eget", "unikt" och "icke-dogmatiskt". Ett skolexempel är FK:s Kina-bok – "Kina – klasskampen går vidare" – som trots (eller kanske tack vare!) sina ambitioner och sin sofistikerade image utgör något av det falskaste svensk vänster har åstadkommit. (Vi har recenserat boken i *Fjärde Internationalen* nr. 3/74, men det finns skäl att återkomma till den. Inte minst i denna artikel.)

FK:s senaste teoretiska ansträngning, artikeln "Supermakterna och den samtida imperialismen" i *Kommunist* nr 17 utgör inget undantag.

I och med KFML(r):s högersväng i våras och Sara Lidmans debatt med DFFG fick den s k supermakts-debatten ny fart. Alla vänstergrupper slängde in sina facklor i elden. Naturligtvis var det i princip inget fel, och även kamrater från RMF deltog i *Aftonbladets* debatt eller i vår förbundspress. [Se [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#) som innehåller ett stort antal av inläggen i denna debatt. *Red*]

Men avsikten med inläggen varierade. Medan inlägg från DFFG och SKP (med få undantag, t ex Lunds FNL-grupp) i huvudsak försvarade DFFG:s tilltänkta förvandling till en "front mot supermakterna", så försökte t ex Sara Lidman peka på det absurda och katastrofala i en sådan utveckling. Det gjorde även RMF, men vi försökte dessutom förklara varför DFFG uppträdde på detta sätt. I *Rött Forum* 10, som utkom tidigt i våras, skisserade vi kortfattat orsakerna till DFFG:s nuvarande utveckling, konsekvenserna för solidaritetsarbetet och revolutionärernas uppgifter.

Internationalen 5/74 klargjorde vi att accepterandet av supermaktsteorin logiskt leder fram till fosterlandsförsvaret. I *Internationalen* 12/74 publicerade vi en genomgång av Kinas utrikespolitik och i nr 13/74 visade vi på en konkret alternativ inriktning för solidaritetsarbetet med den indokinesiska revolutionen. Med dessa, och en rad andra, artiklar försökte vi täcka upp en rad olika aspekter och konsekvenser av supermaktsteorin.

FK:s kommentarer till RMF:s ingripanden i supermaktsdebatten inskränker sig till följande:

"För trotskisterna har hela denna debatt varit mums för måns. Men trots den gälla tonen har deras kritik mot Kina förblivit märkligt ytlig. De har tagit upp olika exempel på kinesisk opportunist,

slagit sig för bröstet och skrikit: Titta vilka förräderier! Men då man inte sökt konfrontera den kinesiska på världsläget med ett teoretiskt marxistiskt arbete, har kritiken stannat på ett empiriskt och moraliserande plan.” (*Kommunist* nr 17, sid. 13)

”Mums för måns!” Innebörden i detta skall tydligen tolkas som om att vänsterns parasit, den stygge och stöddige katten RMF, nu fått sig serverat ett läckert smörgåsbord där det bara är att ta för sig. Man kan spåra en viss avundsjuk ton i FK:s påpekande, en rädsla över att inte få sitta med vid bordet. Likt eftersägarna Bill och Bull skulle nog FK vilja säga: ”Mums var ordet...” Ty onekligen innebär uppslutningen kring supermaktsteorin början till en allvarlig kris för de Peking-trogna organisationerna och därmed ökade möjligheter till en omgruppering inom vänstern till den revolutionära marxismens fördel.

Men om nu inte FK blir bordsgäst, så är det deras eget fel. Ty vad är supermaktsartikeln annat än ett försök att själv bjuda in sig i elfte timmen? För vad höll FK på med för två-tre år sedan? Jo, då var nästan varje form av kritik mot Kina ”hets mot Kina”. Då var Kinas utrikespolitik ”inte entydig” och FK ställde sig frågan: ”Har Kina övergett sina revolutionära ideal och gått in för en försoningspolitik med USA?” (*RöA* 1/73) Idag är inställningen något annorlunda. I FK:s Kina-bok påpekas t ex att ”Kinas nuvarande ledning inte för någon proletärt internationalistisk politik”, och att ”självfallet (!) finns det progressiva inslag i Kinas utrikespolitik, t ex stödet åt befrielseströrelserna i Indokina”. Så har även FK – sent omsider – upptäckt att Kinas utrikespolitik är allt klarare och mer ”entydig”. Men det är så dags nu – när det är riktigt opportunt att ”ta ställning” i frågan...

Än mer opportunt framstår FK:s omsorg över Vietnam-rörelsens framtid. Samtidigt som man vädjar till alla anti-imperialister. i DFFG att avvisa supermakts- och brännpunktsteorierna, frånsäger man sig allt ansvar för att *själva* ta sig an solidaritetsarbetet med kampen i Indokina, och att *däri* genom erhålla ett förtroende för sina åsikter. ”Vår bedömning är att vi inte kan tillföra mycket i stödarbetet till Indokina. Dels täcks detta upp av andra (!), och dels har vi ett dåligt utgångsläge för satsningar.” (*Kommunist* nr 17, sid. 6) I stället skall FK satsa på ”områden som andra organisationer, underlåter att stödja, och (...) områden där det är kritiskt.” (*AK* 10/74) ”Våra insatser när det gäller Indokina kommer att vara propaganda och agitation, deltagande i bredare mobiliseringar samt initiativ till samarbete och samordning mellan de olika anti-imperialistiska organisationerna.” (*Kommunist* nr 16, sid 6) I *praktiken* innebär denna inställning en kapitulation inför DFFG:s ledning, och samma självvalda, utanförstående position som FK alltid intagit vad gäller Vietnam-arbetet. Det bör noteras att FK i *Kommunist* nr 17 nu gör självkritik på sin tidigare ”proletära” inriktning. På inte så få möten, när RMF försökte få FK med i uppbygget av *SKI* (Solidaritetskommittén för Indokina), förklarade FK stolt att de mycket bättre bedrev solidaritetsarbetet ”ute på arbetsplatserna”. (Samtidigt som man paradoxalt nog ironiserade över att RMF ”fyllde” sina fabriktidningar med Indokina-material...!) Detta påstående har nu enligt *Kommunist* ”saknat täckning”. För övrigt, kamrater i FK, utgör inte Indokina ett område som befinner sig i en ”kritisk” situation, ja t o m en *avgörande* situation? Och fr a är inte Indokina det kampavsnitt som på senare tid *hårdast* (i förhållande till sina revolutionära förutsättningar) drabbats av supermaktsteorins negativa konsekvenser?

Det tycks som om FK:s avsikter med att ta upp supermaktsteorin knappast har lika stora *praktiska* konsekvenser som storvulenheten i de ord och det teoretiserande som fyller sidorna i FK:s alster. RMF har inte ”sökt konfrontera den kinesiska synen på världsläget med ett teoretiskt arbete”, säger *Kommunist*. För *det första* är detta helt felaktigt. I de flesta sammanhang där vi behandlat Kinas utrikespolitik – vilket hänt ganska ofta – har vi visat på rötterna till den: den kinesiska byråkratin och dess roll i den kinesiska revolutionen och internationellt. Men vi behöver inte nödvändigtvis förklara uppkomsten och den exakta karaktären av denna byråkrati i *varje* artikel eller arbete som berör utrikespolitiken. För *det andra* existerar

faktiskt grundanalyser av den moderna imperialismens motsättningar från trotskismens sida, t ex Ernest Mandels böcker om ”EEC och konkurrensen Europa – USA” (Lilla Partisanerien 1) och ”Senkapitalismen” del 1 och 2 (utkommer inom kort på Partisan) av samme författare. (Vidare innehåller *Inprecorr* nr 16,17 (16/1-75) en hel del analyser av den nuvarande kapitalistiska krisen med alla dess inre motsättningar.) *För det tredje*, även om dessa analyser inte *i sig* är antagna av RMF eller Fjärde Internationalen så har de till stora delar legat till grund för *politiska resolutioner* om världsläget, eller läget på olika kontinenter och i enskilda länder. (T ex sådana som antogs på Fjärde Internationalens 10:e världskongress och som håller på att publiceras på svenska. Se *Röda häften* 23.) Var har den ”FEMTE Internationalen” några sådana gemensamma politiska dokument som kan tjäna till *vägledning* i det revolutionära arbetet? Ingenstans. Att möta Kinas syn på världsläget med ett ”teoretiskt, marxistiskt arbete”, det räcker för FK och andra theoreticister. Men inte för oss, ty supermakts-teorins politiskt-praktiska konsekvenser måste bemötas med en internationell *konkret politik*, och inte med teorier i allmänhet.

Men låt oss trots allt syna FK:s ”teoretiska, marxistiska arbete” i sömmarna. Vi skall inte som FK där gör, gå som katten kring het gröt. Även FK:s produkter är ”mums för måns”...

I. Om FK:s terminologi och metod

”Ett sjukt barn väcker sympati. Men sedan dess har tjugo år förflutit. Barnen har fått skäggväxt och t o m blivit skalliga. Men de har inte slutat upp med sitt barnsliga joller. Tvärtom har de mångdubblat sina egna fel och sin egen dumhet och lagt till lite extra neslighet. De trampar oss på hämlarna. De lånar några av elementen i vår analys. De förvränger dem i gränslös skala och ställer dem mot de övriga elementen. De mästrar oss. När vi skisserar en mänsklig gestalt, lägger de till en klumpfot. Om det är en kvinna, ritar de dit en tjock mustasch. När vi tecknar en tupp placerar de ett ägg under honom. Och de kallar denna fars för marxism och leninism.” (Trotskij, 1937)

I *Kommunist*-artikeln finns det en ”not om terminologi”. Här förkastas med alla rätt Deng Xiao-bings ”ideologiska schema”. I stället för detta har FK ”marxistiska kategorier” i beredskap. Innan vi tar itu med dessa, måste vi nämna något om FK:s sätt att *i allmänhet* behandla begrepp och termer.

- Ta t ex teorin om den permanenta revolutionen. I det första numret av *Kommunist* (1970) förde FK fram begreppet, samtidigt som man gjorde en relativt ytlig beskrivning om teorin. Men denna tillskrevs...Mao!! Numera har FK övergivit begreppet (och teorin) och slukar – liksom KFML(r) – med hull och hår den maoistiska myten om ”nydemokratin” och ”den oavbrutna revolutionen i stadier”. (Vi skall i ett annat sammanhang behandla den myten.)
- Vi kan också nämna FK:s behandling av den kapitalistiska staten och fascismen. För den ”ökande centraliseringen och byråkratiseringen” i samhället lanserade FK en ”preliminär och oklar term”: ”institutionell fascism”. (*RöA* 4/71) ”Vi har alltså ingen fascism i Sverige idag. Men hela statsapparaten är beredd för ett sådant läge”, skrev man vidare i samma nummer. I *RöA* 3/73 drevs tesen vidare: ”Med hjälp av bestämmelser i grundlagen kan ett ökat våld mot revolutionärer försvaras (...) eller politiska rättigheter strypas (...) och statsapparaten anta en allt mer fascistisk karaktär.” Två nummer senare övergav FK tursamt nog denna felaktiga analys: ”Det är således inte frågan om någon fascistisk utveckling (...) I stället är vi på väg mot vad vi kan kalla den *starka staten*.” ”Institutionell fascism” blev till slut...”den starka staten”! Och inte blev man klokare på förhållandet mellan fascismen och den kapitalistiska staten av det...
- En gång lanserade FK ”arbetarkommittéerna” kring vilka en hel teori och strategi byggdes upp. Numer återfinns man knappt detta begrepp i FK:s press. Men fortfarande existerar dessa grupper i praktiken. Nu utgör de den organiserade formen av ett annat FK-

begrepp: ”arbetarsjälvständigheten”. Denna tillkrystade term innebär arbetarnas ideologiska och organisatoriska självständighet ”i förhållande till reformismen och facket på en lägre medvetenhetsnivå än ett kommunistiskt parti...” (*Kommunist* nr 17, sid.28)
Oklarheten är fortfarande FK:s adelsmärke...

- I *Fjärde Internationalen* 1-2/74 visade vi på FK:s oförmåga att klart definiera begreppet ”arbetarmakt”. Ibland tycktes begreppet betyda proletär diktatur, ibland socialism och vid vissa tillfällen något tredje.. o s v.

Bakom denna begreppsliga förvirring döljer sig en oförmåga att använda marxismen som metod. Istället för att sträva efter konsekvens i sina analyser – eller som FK själv en gång sa: låta de marxistiska verktygen bearbeta verkligheten – lånade FK begrepp och analyser från höger och vänster. I *Kommunist*-artikeln om supermakterna är det Poulantzas, Rowthorn, Amin m fl som står faddrar till teoretiserandet. *I själva verket utgör artikeln ett hopkok av de enklaste och mest elementära fakta om Kinas utrikespolitik och element från de nämnda teoretikernas analyser samt marxistiskt ABC.*

Låt oss på en gång slå fast att vad det gäller de *praktiskt-politiska konsekvenserna* av supermaktsteorin (anammandet av fosterlandsförsvaret, stödet åt de nationella borgarklasserna i ”tredje världen”, stödet åt Heath, Strauss m fl och deras pro-EEC-strävanden o s v) så finns det inga större skillnader mellan FK och RMF. Men vi skall visa längre fram att FK emellanåt själv faller offer för den maoism (inkl supermaktsteorin) de ”attackerar.

Men för att inse supermaktsteorins katastrofala *följdverkningar* behöver man inte producera den opportuna pseudo-analys FK gör i sin supermaktsartikel. Elementär kunskap om marxist-leninistisk metodologi och ståndpunkt är fullt tillräcklig för att avfärda Pekings stöd åt EEC, Giscard d’Estaing, Mobutu, Bandaranaike och Heath som förräderi.

Ett långt avsnitt i artikeln ägnas åt att redovisa Poulantzas och Rowthorns syn på de mellan-imperialistiska motsättningarna och slutar i följande västgötalimax:

”Kritiken ovan (dvs kritiken mot KKP, ml-blocket och supermaktsteorin, vår anm) är oberoende av vilket av de två synsätten på de mellanimperialistiska motsättningarna, som är riktigt. Om Poulantzas synsätt är riktigt ... Om Rowthorns m fl synsätt är riktigt...” (*Kommunist* nr 17, sid. 16)

Nå, vad tycker FK *själv* då? Vem har rätt, Poulantzas eller Rowthorn? Om det inte spelar någon roll *vem* av dem som har rätt, efter vilka kriterier dömer då FK ut KKP:s teori, om inte just efter...marxistiskt ABC! Ty efter vad värderar FK Poulantzas och Rowthorn? Någon *egen* analys har man ju inte...(En intressant detalj i detta sammanhang är att Rowthorn i hög grad instämmer med Mandels analys av motsättningarna inom imperialismen. Se *New Left Review* nr 69, sid 45)

Mot den bakgrunden framstår FK:s vecklagan över RMF:s ”empirism” och ”moralism” som både hycklande och löjeväckande.

II. Två ”kategorier” av övergångssamhällen

”En dialektisk träning av sinnet, vilket är lika nödvändigt för en revolutionär kämpe som fingerövningar för en pianist, kräver att man nalkas alla problem som processer och inte som orörliga kategorier.” (Trotskij, 1939)

Låt oss gå närmare in på FK:s ”marxistiska kategorier”. Här tar vi främst upp den mekaniska och abstrakta tudelningen av övergångssamhällena.

Den första typen anser FK vara de ”revisionistiska länderna”, som befinner sig i en ”komplex” eller ”sammansatt” övergång ”till kapitalismen”. Hit hör Sovjet och övriga öst-

europa (utom Albanien). Den andra typen, ”de revolutionärt socialistiska övergångssamhällena”, utgörs av Kina, Nord-Korea, Nord-Vietnam m fl (förmodligen Albanien).

Vad är då skillnaden dem emellan? Uppenbarligen avser FK att med sin distinktion fånga ”rörelsen” i dessa samhällen, en rörelse som i sin tur antyds vara beroende av huvudmotsättningen i resp. övergångssamhälle. Åtminstone borde begreppen – ”de marxistiska kategorierna” – ge en förstahandsvägledning. Låt oss se om så är fallet.

I de ”på väg mot socialismen” går huvudmotsättningen mellan ”de krafter som har ett objektivt intresse av en fortsatt socialistisk utveckling och de krafter som har intresse av att kapitalistiska förhållanden upprättas.” (AK 8/74) I den andra typen, ”på väg mot kapitalismen”, går huvudmotsättningen mellan ”härskande skikt och arbetarklassen”.

Detta låter ju vetenskapligt exakt, men låt oss nu anta att FK, liksom vi, anser att arbetarklassen har ett ”objektivt intresse av en fortsatt socialistisk utveckling”. I så fall blir *ena* ”huvudsidan” i bägge typerna av övergångssamhällen *densamma*. Låt oss också förutsätta att det ”härskande skiktet” har ett ”objektivt intresse av att kapitalistiska förhållanden återupprättas”. (Vilken kraft skulle annars, enligt FK, bära upp och stimulera utvecklingen ”till ...kapitalism”?) Summan av detta blir att huvudmotsättningen är *densamma* i *alla* övergångssamhällen, åtminstone enligt FK:s ”marxistiska kategorier”.

FK må tycka att denna genomgång är orättvis eller demagogisk, men vad som lyser klart i ögonen är det desperata försöket av FK att komma ifrån ett reellt problem genom terminologiska formler. Att påstå att huvudmotsättningen i alla övergångssamhällen går mellan pro-kapitalistiska och pro-socialistiska krafter är banalt. (Vem skulle inte skriva under på det?) Men att utifrån *det* – definitionsmässigt – inbilla läsarna att vissa övergångssamhällen är ”revolutionärt socialistiska” och andra ”på väg mot kapitalismen”, det är teoretisk naivism och kvalificerat självbedrägeri.

Problemet ligger i att FK, med sin maoist-influerade metod (”huvudsidan”) abstraherat bort en viktig faktor, nämligen...*arbetarklassen i övergångssamhällena*. Låt oss ta ett exempel. Enligt FK borde Tjeckoslovakien ha varit ett ”övergångssamhälle på väg tillbaka till kapitalismen” före 1968, liksom det är det nu. Men hur skall man karaktärisera Tjeckoslovakien under ”Pragvåren” 1968? Antag att Sovjettrupperna inte ingripit, och att arbetarnas och studenternas olika massinitiativ fått blomma ut. Kunde inte situationen då ha varit annorlunda? Naturligtvis kunde den ha varit det.

Man kan invända och säga att Sovjet (eller någon annan) förr eller senare skulle ha ingripit, och att ovanstående antagande är blåögt. Men meningen med exemplet är att visa hur *FK totalt bortser från klasskampens ojämna och sammansatta utveckling, att de politiska styrkeförhållandena mycket snabbt kan förändras på den internationella arenan, att arbetarklassen (och skikt som studenter, fattigbönder, intellektuella) i övergångssamhällena på kort tid kan reaktiveras och förskjuta styrkeförhållandena till sin fördel*. Finns det något som säger att en ny ”Prag-vår” skulle vara en omöjlighet inom en snar framtid? Kanske inte i Tjeckoslovakien, men kanske i Ungern... eller i Jugoslavien.

FK:s mekaniska uppdelning tjänar alltså till intet, för såvitt de inte med ”kategorierna” menar att kapitalistiska tendenser är starkare i vissa övergångssamhällen, eller att förhållandena mellan arbetar- och bondemassorna och byråkratin är olika., Det är förvisso sant, men den problematiken låter sig inte fångas i konstruerade mekaniska scheman à la FK.

Men det är å andra sidan sant att en viss indelning av dessa samhällen är adekvat. Trotskismen och Fjärde Internationalen arbetar också med termen *arbetarstat* förutom begreppet övergångssamhälle. Vi menar att det är ett mer exakt begrepp än FK:s ”kategorier” enär det antyder *klasskaraktären* av dessa samhällen, *något som FK sorgfälligt undviker*. I motsats till

FK menar vi att inga ”övergångsstat” existerar (detta begrepp fördes fram av FK på ett offentligt möte den 22/11 -74 i Stockholm), annat än i den betydelse Lenin karakteriserade den proletära staten som en ”övergångsstat, ej längre en stat i ordets egentliga mening” (Lenin, Staten och revolutionen) därför att den övergår till att upphöra – ”dör bort” – som en klasstat, som en stat för en speciell klass’ förtryck.

Vad skulle fö FK:s ”övergångsstat” gå från? Och till vad? Från arbetarstat till kapitaliststat? Från ”övergångsstat” till kapitaliststat till en kapitalistisk stat ”av ny typ”? Vilken klass baserar sig ”övergångsstaten” på? Eller är det en ”klasslös” stat? Frågorna är många. FK borde kanske svara... *innan* man ånyo ändrar ståndpunkt. Det gäller att kamma luggen rätt inför en opposition inom ml-blocket...

Både Marx och Lenin var noggranna med att påpeka att övergången till kommunismen var en ”politisk övergångsperiod” vilket påkallar nödvändigheten av att politiskt bestämma övergångssamhällets stater. Därför menar vi att termen arbetarstat är överlägsen FK:s stelbenta ”kategorier” enligt vilka utvecklingen deterministiskt, närmast oåterkalleligen, går åt det ena eller andra hållet.

Men det finns arbetarstater och arbetarstater. Trotskismen och Fjärde Internationalen har skiljt mellan friska arbetarstater (där den proletära demokratin kunnat leva och aktivt, direkt, kunnat påverka utvecklingen) *degenererade arbetarstater* (en frisk arbetarstat som byråkratiserats, där den proletära demokratin undanträngts osv.) och *deformerade arbetarstater* (sådana som aldrig varit friska, utan fötts med mer eller mindre defekter, t ex de flesta öststatsländer efter andra världskriget där kapitalismen avskaffades ”uppifrån” genom Sovjetbyråkratins och Röda Arméns försorg. Kina tillhör också denna kategori, trots en annorlunda revolutionsprocess.)

Alltefter graden av degeneration eller deformation har trotskismen och Fjärde Internationalen uppställt ett *politiskt handlingsprogram* för den proletära demokratin och socialismens förverkligande i dessa länder. I vissa, t ex Sovjet efter stalinismens och byråkratins totala konsolidering (i o m Hitlers maktövertagande -33) förordade den internationella Vänsteroppositionen *politisk revolution* för dessa mål.

I andra länder, t ex Kuba, förespråkar inte Fjärde Internationalen – åtminstone inte ännu – någon politisk revolution. I FI:s resolution från 6:e världskongressen 1961 uppmanades Fjärde Internationalens militanter att verka för en utvidgning av den pågående revolutionen, stimulera framväxten av en ”proletärt demokratisk struktur”, ”fullborda krossandet av imperialismen och den inhemska kapitalismens sista rester”, kämpa mot ”byråkratiseringsfaran” osv. – utan att störta den castristiska ledningen.

Dessa politiska ställningstaganden – vilka *alltid* inkluderat ett försvar av dessa stater (hur degenererade eller deformerade de än varit!) mot imperialismen – har varit ett resultat av konkreta analyser och kontinuerliga uppföljningar av varje land ifråga. Och i ”Övergångsprogrammet” (1938) liksom i dokumenten ”Stalinismens uppgång och nedgång” (1954) resp. ”Stalinismens nedgång och fall” (1957) skisseras ganska utförligt *stommarna* till ett handlingsprogram för den politiska revolutionen i de byråkratiserade arbetarstaterna.

Termen arbetarstat används av trotskismen, inte i den betydelsen att arbetarklassen nödvändigtvis utövar *direkt* makt (genom demokratiska råd, proletära maktorgan), utan i en *historisk-social* betydelse dvs att vi har att göra med en stat som tvingas försvara vad som är arbetarklassens historiska och revolutionära landvinningar (planekonomin, kollektiviseringen, monopolet på utrikeshandeln osv.) samtidigt som denna stat politiskt (och direkt) behärskas av ett byråkratiskt, parasitärskikt, vars existerande och ursprungliga rötter till viss del leder ner i arbetarklassen. Men detta politiskt härskande skikt är (p g a dess heterogenitet)

oförmöget att kollektivt utveckla en kapitalistisk dynamik (kapitalackumulation) och således inte i stånd att ”i lugn och ro” förvandla sig till en utsugande klass i marxistisk mening.

Basen för byråkratin (i ett bristsamhälle, som det sovjetiska) är i stället sociala och ekonomiska *privilegier* (ej privategendom) som upprätthålls genom systematiserat maktmissbruk. Privat och statlig *konsumtion* (inte produktion) utgör byråkratins grundläggande *särintressen*. Ur det förhållandet kan vi också förklara sovjetekonomins irrationalitet och slöseri och förhållandevis låga kapacitetsgrad.

Detta medför också att byråkratin (eller ”dess” stat) inte har något ”objektivt intresse av att upprätta kapitalismen”, eftersom byråkratin är skiktad och heterogen. *Delar* av byråkratin (speciellt teknokratiskt, direktörer mm) kan däremot sägas ha det. (Ett aktuellt exempel: Se sid 24 i *Inprecor* nr 12, ”Hungary – the bureaucracy tightens the screws”) Dessa skillnader tar sig också *politiska* uttryck. I t ex Övergångsprogrammet (s 43) noteras att ”inom byråkratin finns alla nyanser av politiskt tänkande – från sann bolsjevism (I Reiss) till en komplett fascism (T Butenko)...” Sådana motsättningar finns inom alla regimer i arbetarstaterna, inte minst i Kina.

Naturligtvis har trotskismen och Fjärde Internationalen varit vaksamma över det beklagliga faktum att arbetarklassen i de byråkratiserade arbetarstaterna saknar reell och direkt makt, de risker detta medför för samhällets fortsatta utveckling och för byråkratins alltmer kontra-revolutionära roll på den internationella arenan. Men det blir närmast tragikomiskt när FK försöker pådyvla RMF (och trotskismen) för ”empirism” och ”moralism” i våra analyser. För är det några som moraliskt upprörts över ”upptäckten” att arbetarklassen i Sovjet saknar makt, så är det faktiskt FK och ml-blocket, och inte RMF.

Vi anser alltså trotskismens och Fjärde Internationalens terminologi FK:s ”kategorier”. Begreppen degenererad respektive deformerad *arbetarstat* är i motsats till dessa användbara eftersom de relaterar till *styrkeförhållandena i klasskampen* i övergångssamhällena och anger den grundläggande klasskaraktären på dessa stater.

III Grundläggande tvetydigheter om Sovjet

I *Kommunist*-artikeln står att läsa:

”Just att Sovjet ännu är ett övergångssamhälle, tilldelar det en särskild *sammansatthet*, som på det internationella planet avspeglas i den sovjetiska politikens grundläggande *tvetydighet*. En uttömmande bestämning av Sovjets internationella roll kräver en noggrann vetenskaplig analys av produktions- och därur följande klassförhållanden i Sovjet. Någon sådan analys förfogar vi inte över. De försök som gjorts av den övriga ”vänstern” i Sverige saknar allt vetenskapligt värde.”

Vidare sägs i *Arbetarkamp* 8/74:

”Detta hindrar oss inte från att ta ställning till Sovjets *aktuella* roll i olika områden. Vi ser Sovjet som en vacklande kraft i förhållande till revolutionära och progressiva krafter i de koloniala länderna.”

Trots FK:s ursäkter över frånvaron av vetenskapliga analyser av Sovjet (vi får hoppas desto mer på FK:s kommande Sovjet-bok...), så finns här en preliminär analys:

1. Sovjet är ett övergångssamhälle på väg mot kapitalism
2. Den sovjetiska utrikespolitiken är i grunden ”tvetydig”
3. I förhållande till befrielseörelserna utgör Sovjet en ”vacklande kraft”.

Det första har vi som sagt redan behandlat. Men låt oss lika kvickt avrätta de två återstående delarna av FK:s primärmaterial om Sovjet.

Att den sovjetiska politiken ”på det internationella planet” skulle präglas av en *grundläggande* ”tvetydighet” är helt felaktigt och kan endast leda till en, om än ofrivillig, försonlig inställning till Sovjets utrikespolitik, eller delar av den.

Hela FK:s utgångspunkt är här totalt galen. Det enkla faktum att Sovjet är ett övergångssamhälle, leder inte alls till att utrikespolitiken måste vara ”tvetydig”. Det är ju inte för att Sovjet är ett *övergångssamhälle*, utan därför att det är ett *byråkratiserat* sådant, en *degenererad* arbetarstat, som dess utrikespolitik är felaktig. FK:s syn ger legitimitet åt uppfattningar att alla arbetarstater nödvändigtvis måste föra en ”tvetydig” utrikespolitik. Denna FK:s ”teori” är en ”innovation” för att hindra Kina från att hamna under samma domar som Sovjet.

Nej, den grundläggande karaktären på politiken hos Sovjetbyråkratin (eller det ”härskande, icke-proletära skiktet”; ty det måste väl vara det som står för ”Sovjet” i detta fall) är *kontra-revolutionär*. Byråkratins intresse är att ständigt bevara den rådande styrkebalansen, att hålla *status quo* i den internationella klasskampen. Byråkratins politiska spel vägleds av dess självbevarelsedrift. Den söker, som socialt skikt, ”försvara” arbetarstatens ekonomiska bas, eftersom den inte kan samexistera med en borgarklass, men den fruktar varje rörelse utanför sina byråkratiska domäner och sin kontroll. Det faktum att byråkratin (eller avgörande: delar av den) tvingas försvara sovjetstatens sociala och ekonomiska bas påkallar *inget som helst försvar för byråkratin eller dess politik*, därför att de försvarsmetoder är icke-revolutionära och i längden underminerar arbetarstatens existens och sålunda ytterligare avvärjar världsproletariatet gentemot bourgeoisin.

Detta var och är kärnan i Trotskijs och Fjärde Internationalens analys. . . Naturligtvis unnar vi FK rätten att benämna den ”ovetenskaplig”, eller att anse att karaktäristiken av byråkratins grundläggande natur var och är felaktig. Men vi är säkra på att FK knappast anser att sovjetbyråkratins roll sedan 30-talet ändrats till det bättre... Eller?

Nej, sovjetbyråkratins roll är motsägelsefull; men den är definitivt inte ”tvetydig”. Den *grundläggande* karaktären är entydigt kontrarevolutionär. För att undvika demagogiska motangrepp måste vi naturligtvis påpeka att byråkratins kontrarevolutionära natur skiljer sig från imperialismens. On detta anmärkte också Trotskij. Hitler var också en kontrarevolutionär liksom byråkratin, men det betyder inte att sovjetbyråkratin har samma intressen som Hitler: ”Stalin & Co tjänar genom sin politik den internationella bourgeoisin... Hitler tjänar bourgeoisin. Men det finns en skillnad mellan Stalins och Hitlers funktioner. Hitler försvarar de borgerliga egendomsformerna. Stalin anpassar byråkratins intressen efter proletära egendomsformer.” (Trotskij, Writings 1937 – 38 s 92).

Att byråkratin ”kan utnyttjas i revolutionärt syfte” är en *helt annan sak*, eftersom *initiativet* och kraften då huvudsakligen ligger i händerna på revolutionära krafter. FK:s misstag om byråkratins grundläggande karaktär (vilket blir speciellt absurt om man betänker att FK i de flesta fall betecknar sovjetstaten som något *värre* än en ”degenererad arbetarstat”...) leder så logiskt fram till ytterligare ett, dvs att sovjetstaten skulle vara en i allmänhet ”vacklande kraft” i förhållande till befrielseörelserna och de revolutionära rörelserna i den koloniala världen.

Vi menar att detta är fel. *I allmänhet* uppvisar sovjetbyråkratin ingen vacklan gentemot dessa befrielseörelser. Sovjetbyråkratin kan i enstaka konkreta fall – och varför begränsa sig till befrielseörelserna? – vackla mellan att ”stödja” revolutionen eller att kväsa den. Denna tillfälliga vacklan är huvudsakligen ett resultat av *tillfälliga, politiska och klassmässiga – styrkeförhållanden*, såväl interna som internationella.

Nyckeln till problemet är frågan om *sovjetbyråkratins kontroll och inflytande över händelseutvecklingen*. Byråkratin har i och för sig inget emot att kapitalismen krossas i omkring-

liggande länder (eller i övrigt) *förutsatt* att detta sker när byråkratin så önskar, att proletär demokrati inte upprättas och att inte samarbetet med imperialismen allvarligt skadas osv.

Sovjetbyråkratin intar en *kontrarevolutionär* hållning gentemot befrielseörelserna genom sin antirevolutionära strategi, sitt medvetet begränsade materiella stöd och sin eftergiftspolitik gentemot imperialismen.

Men visar inte stödet till TARV och PRR/FNL och andra befrielseörelser att sovjetbyråkratin i allmänhet "vacklar" och i vissa fall fyller en "progressiv" funktion? Även om stödet alltid är begränsat och villkorligt kan det väl knappast vara kontrarevolutionärt? Så ställer kanske många FK:are frågan. Men det är ganska ofruktbart och i grunden en empiricistisk metod.

Svenska regeringens bistånd till DRV, är det bra eller dåligt? Är det ÄR det kontra-revolutionärt av Palme-regeringen att ge materiellt stöd till afrikanska befrielseörelser?

Vart leder sådana frågor?

Ingenstans – om syftet är att utröna en stats *grundläggande* karaktär och politik! Vi är övertygade om att FK knappast anser Palme-regeringen som en "i allmänhet vacklande kraft i förhållande till befrielseörelserna", trots det materiella stöd som utgår till befrielseörelser och vissa regimer. Historien är full av exempel på hur kapitalistiska stater och regimer backat upp befrielseörelser för sina egna kontrarevolutionära syften. USA och CIA stödde t ex Vietminh i kampen mot japanerna under andra världskriget. De allierade stödde nationella fronten i Albanien vid samma tidpunkt. Och ännu längre tillbaka kan vi påminna oss att Kaiser Wilhelm understödde bolsjevikerna ekonomiskt, t o m såg till att Lenin kunde komma till Ryssland i april 1917 för att påskynda revolutionen! USA, de allierade och Kaiser Wilhelm gjorde detta, inte därför att de var "vacklande krafter", utan för sina egna reaktionära och kontrarevolutionära syften. De hoppades kunna utnyttja befrielseörelser och revolutionära krafter till att bygga upp sina egna styrkepositioner. FK använder också faktiskt termen "taktiskt utnyttja" ett antal gånger (t ex i ledaren, AK 8/74) och vi frågar FK: Behöver det stå i olöslig motsättning till en värdering av sovjetbyråkratins grundläggande politik som kontrarevolutionär?

Men vi skall föregripa FK:s svar. I AK 8/74 finner vi följande formulering:

"Den totala avsaknaden av marxistisk analys är kännetecknande för SKP och KFMLr. Detta gäller också trotskisterna, RMF. Trots att man ständigt i sin tidning utgjuter sig över den kinesiska "byråkratins" objektiva reaktionära intressen i Indokina vill man att Kina tillsammans med Sovjet ska "ta initiativ till en världsomfattande enhetsfront för ovillkorlig solidaritet med den indokinesiska revolutionen". En logisk kullerbytta i den högre skolan".

För någon som står på huvudet framstår naturligtvis politikens högre skola, som en kullerbytta. Låt oss därför ta tag i FK:s två partibyggarben och få upp huvudet. Vi skall ta ett exempel:

LO:s ledning anser vi vara kontrarevolutionär. Vi tror också att FK anser det. *Men*, vore det fel att i vissa lägen kräva av denna ledning att den tar initiativ till stöd för FNL och kampen i Indokina? Nej, absolut inte.

Det vore helt korrekt. Om den tar dessa initiativ så är det naturligtvis bra. Om inte, så har ledningen skingrat mer illusioner om sin "internationella solidaritet" inför arbetarmassorna än vad är av abstrakt propaganda kunnat göra.

Vad det handlar om är *enhetstaktikens* tillämpning, och i fallet Sovjet-Kina på en internationell nivå. Men RMF anser att Sovjet- och Pekingbyråkratin är kontrarevolutionär!? Ja, än sen då? Sprider inte dessa byråkrater en ofantlig propaganda om sin "proletära internationalism"? Klavbinder inte Moskva- och Pekingpartierna miljontals arbetare runt om i världen

med sina teorier om ”fredlig övergång” respektive ”supermakterna”? Hur skall vi då bryta detta förhållande? Jo, ett sätt kan vara att av Moskva- och Pekingbyråkratin *kräva att de uppfyller sina fraseologiska löften*. Likaväl som vi kan kräva det av ett kontrarevolutionärt ledarskap i en fackförening. Har vi några illusioner om att dessa kontrarevolutionärer verkligen uppfyller dem. Nej, inte vi, men miljontals arbetare och fattigbönder världen över...

Faktiskt tror vi att FK kommer att revidera sin inställning i den här frågan, liksom man i praktiken gjort det med enhetstaktiken i övrigt. Idag förespråkar inte FK de sekteristiska påhittet om ”ingen enhet med arbetarbyråkratin i VPK” som var legio för något halvår sedan, (För en genomgång av FK:s ”enhetstaktik”, se *Fjärde Internationalen* 3/74, s 23-31 [Artikeln finns i dokumentsamlingen [Om FK, Red](#)])

FK ”oljekrisen” och Irak

”Det är nödvändigt att bekämpa supermaktsideologin, dess teoretiska förutsättningar och politiska konsekvenser. Men det gäller att gå vidare från kritik till en positiv lägesanalys. Och här duger det inte att mot Kina utrikespolitik ställa en rad ”marxistiska sanningar” som trotskisterna ofta gör.”
(*Kommunist* nr 17, s 21)

Så avslutas också *Kommunist*-artikeln med en ”konkret analys” av ... ”oljekrisen”. En stor del av den avslutningen ägnas åt att bunta ihop KFMLR:s och RMF:s analyser. Anledningen är att KFMLR och RMF, enligt FK, ”drar alla arabregimer över en kam”, (r) medhårs och RMF mothårs. För RMF:s del skulle det bero på att vi ”likt alla trotskister” skulle vara ”oförstående för att småbourgeoisin kan spela en progressiv roll i den koloniala och nykoloniala frigörelsen”. (A.a, s 21)

Det är några rader i vår artikel – Varför ”oljekris”? (*Mullvaden* 2) som retar FK: ”Den nuvarande hållningen från de nationella bourgeoiserna i arabländerna markerar i själva verket en högerkurs, och inte någon form av ’progressiv utrikespolitik’ ”. Detta, menar FK, innebär att RMF ”sätter likhetstecken mellan Saudi och Irak och placerar båda i det reaktionära lägret. PFLP:s stöd till den progressiva sidan hos Irak möter bara ironi.” (A.a, s 21)

FK:s argumentation är bedrövlig. Vi trodde faktiskt bara Wickman/Gustafsson eller Ternrud/Gross hade ensamrätten på den sortens polemik.

För det första lögnen om trotskisters ”oförmåga” att inse småbourgeoisins progressiva roll. Var har FK fått det ifrån? Var är bevisen? Är det samma trams som stalinisterna för fram om trotskismens ”underskattande av bönderna”? Tydligt. Vad Trotskij, trotskismen, *Fjärde Internationalen* och RMF hävdar är att småbourgeoisin är oförmögen att spela en *självständig* ”progressiv roll”. Småbourgeoisin är under imperialismens epok en *vacklande* kraft och följer som regel den starkaste kraften i klasskampen, arbetarklassen eller borgarklassen. Vi kan ta följande citat ur dokumenten från *Fjärde Internationalens* 9:e världskongress för att illustrera vår syn:

”Denna nya småbourgeoisie kan alltså temporärt hjälpa de styrande klassernas och imperialismens politiska operationer, men när allt kommer omkring utgör den ingen social grund för systemet, och i en kritisk situation kan den skakas av en plötslig, brinnande revoltanda. I vissa länder har följande grupper bland de statsanställda och inom olika förvaltningsorgan redan spelat en betydelsefull roll i omfattande och stridbara fackliga mobiliseringar.” (9:e världskongressens resolution om Latinamerika, Röda Häften 13/14, s 83)

Vi skulle kunna räkna upp mängder med ytterligare dokument och ställningstaganden från *Fjärde Internationalens* och trotskismens sida som avslöjar FK:s lögner, men vi tror att detta räcker. (FK borde följande läsa några av Trotskijs skrifter om den permanenta revolutionen innan de hasplar ur sig påståenden om ”trotskismens oförmåga” att inse småbourgeoisins betydelse.

Även Martin Fahlgrens polemikskrift om KFMLr (Rött Forum 9) behandlar frågan. Se sid 37-50, 69 -80) [Finns på nätet: [Söndrade vi stå...](#) , Red]

För det andra är det ännu mer huvudlöst av FK att påstå att vi ”sätter likhetstecken mellan Saudi och Irak”. Är det vad som står i vår artikel om ‘oljekrisen’? I fall FK menar det från-erkänner vi dem överhuvudtaget förmågan att läsa innantill, och ännu mindre att fatta något. Artikelns huvudsyfte var att klarlägga ”oljekrisens” orsaker och skissera de huvudsakliga motsättningarna som drivit fram den. Frågan om arabstaternas *exakta klasskaraktär* stod inte i centrum för artikeln. Likväl mynnade artikeln ut i tesen om att USA bland oljestaterna (inkl Iran) i Mellanöstern bygger upp vasallstater för att övervaka de andra oljestaterna och som garanti ”mot den arabiska revolutionen”. Vi tillmäter definitivt inte Irak en sådan subimperialistisk roll, vi sätter inte ”likhetstecken mellan Saudi och Irak”. Vår tes om vasallstater skulle i så fall bli absurd.

För det tredje: Var i artikeln finner FK ett ord om ”PFLP:s stöd till den progressiva sidan hos Irak”? Var finns vår påstådda ”ironi” om PFLP som FK hävdar?

Här närmar vi oss den för FK ömma punkten. PFLP är FK:s ”broderorganisation”. PFLP ger ett stöd till ”den progressiva sidan hos Irak”. Därför gör också FK det. Därför måste också Iraks (och Libyens) linje i oljebojkotten framställas som något *kvalitativt* skiljt från t ex Saudis eller Irans linje. Men det är svårt.

Oljebojkotten var en konflikt inom det imperialistiska systemet, och inte något riktat mot det. Det erkänner också FK i sin skriftserie nr 4 (om olja och energi): ”Klart är också att bojkotten inte är anti-imperialistisk”. De härskande klasserna i arabstaterna (och Iran) såg i ”oljekrisen” en chans att snabbt ackumulera kapital för att utveckla och befästa sin egen kapitalistiska strävan.

Men det är inte kommunisters uppgift att stödja den ena eller andra kapitalgruppen mot en annan, oavsett om den ena parten utgörs av ”de sju oljesystrarna”, och den andra av arabstaternas inhemska kapitalistklasser.

FK formulerar sig så här:

”Motsättningarna är därför en aspekt på imperialistisk splittring. Denna splittring är inte progressiv i sig, men den går att utnyttja för de revolutionära krafternas tillväxt.”(*Kommunist* nr 17, s 21)

Detta är riktigt. Men hur utnyttjar de, revolutionära krafterna motsättningarna? Ja, naturligtvis inte genom att upphöja de oljeproducerande staterna till ett enda ”antiimperialistiskt” block som KFMLr, SKP och MLK gjort. Det inser också FK. Men gör vi det i stället genom att kräva att ”oljevapnet skall vändas mot USA”, dvs stödja ”den progressiva sidan hos Irak”? Vi tror inte det.

Irak (och Libyen) hade exakt samma avsikt med sin version av oljebojkotten – att ackumulera kapital – men de förde fram olika metoder. Enligt FK var Irak och Libyen inte för en produktionsnedskärning eftersom det skulle ”gynna USA-imperialismen på EG:s och Japans bekostnad”. I stället strävade Irak att ”i högre grad vikta oljevapnet mot den dominerande imperialistmakten USA genom att propagera nationaliseringar av oljekällorna och kamp för kontroll över distribution och raffinering”. (*Kommunist* nr 17, s 21)

Detta är en småborgerlig politik och en *småborgerlig* krafts utnyttjande av motsättningarna inom imperialismen! Varför prioriterade Irak och Libyen USA med sin bojkott? Naturligtvis för att det skulle ge det *snabbaste* resultatet vad gäller kapitalackumulation och möjligheter att få teknologi. Man hoppades på snabba bilaterala avtal med andra imperialistiska stater – framför allt Europa – för att få till stånd detta.

Vi är naturligtvis *för* nationaliseringar av oljetillgångarna, men det innebär inget stöd åt en småborgerlig politik. Vi är för nationaliseringar *utan kompensation*, och inte nationaliseringar på villkor som bibehåller imperialistisk dominans. Misskrediterad av sitt objektiva stöd åt Hussein 1970 (under Jordan-massakrerna) försökte den irakiska Baath-regimen putsa upp sitt anseende, och i juni 1972 nationaliserade den några av IPC:s koncessioner (med kompensation). Men detta oroade inte imperialisterna eftersom draget motbalanserades av att produktionen höjdes för de koncessioner som återstod. (Basrah Petroleum Company). De var dessutom mer profitabla.

Ett krav på nationalisering av oljetillgångarna måste också vara *ett led i en politik* som är inriktad på att *störta* de härskande klasserna i arabstaterna, inklusive Irak. Därför måste en revolutionär politik ställas *mot* den irakiska och libyiska, men inte mot huvuddragen i det nationalistiska, anti-imperialistiska medvetande massorna besitter i dessa länder.

Men FK gav sitt stöd åt de manövrer de irakiska och libyiska härskarklasserna vidtog för *sina egna klassintressen* inom ramen för det imperialistiska systemet. ”Vi kan aldrig stödja dessa regimer eller ge ett oreserverat stöd till deras politik. Vårt stöd kan enbart vara villkorligt: I motsättning till de imperialistiska staterna och oljebolagen”, skriver FK i sin oljebroschyr (s 20). Detta citat skulle mycket välvilligt ges den korrekta tolkningen, dvs att vi står på arabstaternas sida i händelse av en militär konflikt mellan dem och imperialismen, Men inte ens då ger vi ett ”villkorligt stöd” till regimerna och deras politik. *Militärt* skulle vi t ex stödja Feisals försvarskrig mot imperialismen – ja, t o m underordna oss hans militära ledning! – men *politiskt* skulle vi förbereda hans störtande.

Oljebojkotten ger vi däremot inget stöd eftersom den i huvudsak är ett verktyg för de arabiska kapitalistklasserna att kapa åt sig en större andel av det mervärde som utvinns i den internationella utsugningen. Att oljebojkotten skapar rörelser och stämningar bland massorna som är möjliga att ”utnyttja i revolutionärt syfte” är uppenbart och något helt annat, men det kan endast göras genom att *mot* de nationella bourgeoisieernas fraspolitik ställa ett verkligt revolutionärt program. Inte genom att ”villkorligt” svansa efter borgerliga eller småborgerliga ledarskap.

Småborgerliga regimer av typ Irak och Libyen må utveckla en antiimperialistisk retorik och verkställa en kraftig nationalisering av produktionen, men detta utgör snarast ett *initial-stadium* i en process av ”självständig” kapitalistisk utveckling. Nära nog lagmässigt kommer dessa typer av regimer att spela ut sin roll, och lämna vägen för mer reaktionära, borgerliga, och imperialistvänliga regimer, som t ex i tydfallet Egypten.

Därför är det *desto viktigare* att den småborgerliga regimen utmanas i sin linda. Politiska eftergifter inför denna minskar de arbetande klassernas styrka och försvårar möjligheterna att bryta det småborgerliga och borgerliga inflytandet på sikt.

Slutligen måste vi återigen ifrågasätta FK:s terminologi. För vad är den ”progressiva sidan” hos Irak och Libyen? Vi känner igen detta resonemang. Det, är vulgärmarxismens teori om att allt har en ”bra” och en ”dålig” sida. Det gäller att utveckla den ”bra”, och avveckla den ”dåliga”. Iraks ”dåliga” sida skulle då vara det nationella förtrycket av kurderna, tillbaka-hållandet av massrörelsen och förföljelserna mot revolutionära grupper. Den ”progressiva sidan” skulle så vara t ex linjen i oljebojkotten. Men för det första skulle inte regimen vara benägen att fullfölja sina avsikter, vilket FK inser. Men för det andra kan man omöjligt sära på dessa ”två sidor” på ett så mekaniskt sätt som FK. De hänger i stället samman på ett speciellt sätt. Båda dessa ”sidor” utgör delar i en politik som syftar till att utveckla härskarklassens egen ställning, en ”piska-och-morot”-politik. Det ”progressiva” i Iraks politik är de löften och fraser som sprids, de åtgärder som aviseras (men aldrig genomförs konsekvent) och *som sätter massorna i förväntan och rörelse.* Men återigen, detta är inte möjligt att

revolutionärt kapitalisera genom eftergifter, utan genom att *utmana* den borgerliga eller småborgerliga ledningen med ett konsekvent revolutionärt alternativ.

Var har "Supermaksteorin" sitt ursprung, FK?

Vi har behandlat FK:s utläggningar om övergångssamhällena, Sovjets utrikespolitik och "oljekrisen". Men vi skall inte som FK förlora oss i dessa, utan smaka på den gröt FK tassar runt: supermaktsteorins ursprung.

- För teorin och ideologin urskiljer FK fyra "materiella rötter":
- USA:s och Sovjets särställning
- Den växande "ekonomisk-nationalistiska" strömningarna bland de underutvecklade länderna.
- De interimperialistiska motsättningarna
- Sovjetunionens "systematiska ansträngningar att politiskt och militärt inringa Kina" (*Kommunist* nr 17, s. 14)

Dessa faktorer spelar naturligtvis en stor roll för den kinesiska politikens utveckling, men de räcker inte till för att förklara supermaktsteorins *materiella förankring*. Ideologier och teorier svävar inte fritt i luften. De måste representera – och representeras av – levande sociala krafter. Detta är marxistiskt ABC. Men inte för FK, ty den frågan ställs aldrig: Vilken social och urskiljbar kraft *inom* Kina bär upp supermaktsteorin?

I stället frågar sig FK: "Har Kina korrekt bedömt huvudsidan i de imperialistiska motsättningarnas utveckling, i Sovjetunionens internationella roll, i tendenserna i den nykoloniala världen?" Kinas kontrarevolutionära utrikespolitik – och supermaktsideologi – reduceras till en felbedömning!

Men den felaktiga "bedömningen" har i så fall varit ett genomgående drag i den kinesiska utrikespolitiken ända sedan den kinesiska arbetarstatens tillkomst. *Aldrig någonsin* har Kina konsekvent fört en politik som skulle kunna kallas proletärt internationalistisk, vilket också FK erkänner.

I stället har den liksom den sovjetiska under Stalin-epoken genomgått en sick-sack-kurs, tvära kast från höger tillvänster. I sin strävan att bevara *status quo* har Pekingbyråkratin både mjukat upp och skärpt attityden mot Sovjetunionen och USA, allt efter behov. Inställningen till den s.k. Tredje Världen är inte heller ny. Redan vid Bandungkonferensen 1955 var den närvarande. Tio år senare ledde KKP:s satsning på de nationella borgarklasserna i de koloniala länderna mer eller mindre till katastrof då man backade upp Indonesiens Sukarno som "anti-imperialist". Genom en våldsam massaker – där Indonesiens kommunistparti var totalt avvärjat, militärt som ideologiskt – utrotades hela det revolutionära avantgardet på Indonesien.

En mer noggrann genomgång av den kinesiska utrikespolitikens utveckling ger vi oss inte in på här, men det måste påpekas att källorna och orsakerna till utrikespolitikens icke-revolutionära karaktär måste spåras längre tillbaka och djupare än i tillfälliga "missbedömningar" från ledningens sida. Med opportunistiskt överskylande tongångar formulerar sig författarna till FK:s Kinabok sålunda:

"Allmänt kan man säga att Kina underskattar klasskampens och rörelsernas betydelse för utvecklingen i världen och kraftigt överbetonar vikten av förbindelserna på statsnivå." (Kinaboken, s. 118)

Detta är ett högst otillfredsställande konstaterande. Vi måste också fråga oss vilken social kraft inom Kina som har ett *verkligt intresse* av klassamarbete på internationell nivå. Det är ju knappast fråga om en enstaka lapsus från KKP:s sida.

Men sådana frågor vill inte FK ställa. Det skulle leda till en ”farlig” diskussion om den sociala skiktningen i Kina, om parti- och statsbyråkratin kontra arbetarna och bönderna osv.

I stället hänger sig FK åt en omfamning av den s.k. vänstern inom KKP: ”Vi framhåller att det är *vänstern* i KKP:s ledning vi stödjer. Att okritiskt stödja den nuvarande politiken i alla dess delar är i själva verket ett stöd åt högern och de opportunistiska krafterna i Kina.”

Vidare:

”Vi *avvisar* därför de som fördunklar socialismens innehåll både för svenska arbetare och för sig själva genom att framställa det som om att Kina *redan* förverkligat socialism och arbetardemokrati.”

Samt:

”Vi *avvisar* också trotskisternas angrepp på Kina, eftersom de jämför (?) det revolutionära Kina med det borgerliga förfallet i Sovjetunionen.”

Här är det mycket motsägelser, galenskaper och lögn på en gång! FK klamrar sig krampaktigt fast vid sitt ideologiska halmstrå: den mytologiska ”vänstern” i KKP. Det är sant att det finns en vänster i KKP men på vilket kvalitativt sett skiljer sig den från högern? Det får vi aldrig veta. ”Den äkta revolutionära vänstern” anses bara vara ”den enda ideologiskt någotsånär enade gruppen i partiledningen.” Enad kring vad? Ett förkastande av supermaktsteorin? Ett förkastande av stalinismen? Av kontrarevolutionära teorier om ”socialism i ett land” osv? Nej, ingalunda. Det finns inga tecken på att ”vänstern” ideologiskt sett skulle vara annorlunda än högern. Den s.k. vänstern – Yao Wen-yuan, Chiang Ching och Wang Hung-wen m.fl. – sluter villigt upp bakom den nuvarande utrikespolitiken.

Men ”vänstern” kanske har en radikalare syn på arbetarmakten och upphävandet av arbetsdelningen? ”Vänstern” kanske bryter väg för den proletära demokratin i Kina? Det finns inget som tyder på det heller. Den s.k. arbetarvänstern från Shanghai – Yao Wen-Yuan och Chang Chun-qiao – var under kulturrevolutionen figurer som på Maos order krossade ett av de få proletärt demokratiska försöken i Kina, Shanghai-kommunen.

”Vi *avvisar* (...) de som fördunklar socialismens innehåll ...”, säger FK. Bra. Men sprid då inte själva tonvis med illusioner om de som verkligen ger det: den kinesiska ledningen, *inklusive* ”vänstern”! Speciellt motbjudande framstår FK:s försök att skönmåla KKP:s vänster, samtidigt som man beljager 1920-talets vänsteropposition i Sovjet. Den första anses vara ”äkta revolutionär” – med all sin kontrarevolutionära – barlast: supermaktsteorin, ”socialism i ett land”, fientlighet mot arbetardemokrati osv (höjde ”vänster” i KKP ett ord mot den byråkratiska konstitution som slogs fast på folkkongressen? Nej!) Den andra anses lida av ”grundläggande motsättningar” därför att den å ena sidan krävde en ”ytterst omfattande proletär demokrati”, å andra sidan förespråkade en ”industrialiseringsmodell som inte principiellt skilde sig från den stalinistiska”!? En opposition som kämpade mot stalinismen, och för verkligt revolutionära ståndpunkter i utrikespolitiken (något som FK knappast kan förneka) skjuts undan till förmån för en ”vänster” som idag predikar ”supermaktsteorin”, tillämpar internationellt klassarbete och kastrerar en stor del av det revolutionära avantgardet världen över! Ett sagolikt hyckleri!

”Att ... hävda att Kinas nuvarande ledning inte för någon proletärt-internationalistisk politik är inte precis någon överdrift”, skriver FK i Kinaboken (s. 119), ”men att tolka detta som att ’byråkratin’ (?) nu slutgiltigt segrat i Kina som vissa vänstergrupper gör gällande är däremot helt felaktigt.”

Detta sista, liksom pratet om att ”jämföra” Kina och Sovjet, riktar sig naturligtvis mot RMF. För det första, varje person som läst vårt material ingående vet att argumentet om att likställa Kina och Sovjet är falskt. Däremot är det sant att vi inte ser några *kvalitativa* skillnader

mellan det sovjetiska och det kinesiska samhället. (Vad gäller arbetardemokratin så menar heller inte FK att den existerar vare sig i Sovjet eller Kina!)

Inte heller har RMF – eller trotskismen – påstått att ”byråkratin slutgiltigt segrat” i Kina. Det slutgiltiga avgörandet återstår ännu, klasskampen fortsätter i Kina. Men frågan är vilken social kraft som nu har den *reella* politiska makten i Kina och som låter sina kontrarevolutionära särintressen präglade politiken? Vi säger att parti- och statsbyråkratin är denna sociala kraft, för vi tror inte att ”supermaktteorin” representerar, eller är ett uttryck för den kinesiska arbetarklassens eller böndernas intressen. Vi säger också att denna byråkrati måste störtas i en politisk revolution.

Men FK trampar vidare i opportunismens och de subtila bortförklaringarnas självbedrägeri...

Låt oss bara slutligen visa på ett exempel hur FK faller offer för maoismen och i okunnighet (?) försvarar den kinesiska utrikespolitikens sämsta sidor:

”Kinas roll i det skamliga Genève-avtalet 1954 är inte helt klar. Avtalet tvingade Vietminh – som kontrollerade en mycket stor del av det som nu kallas ”Sydvietnam” – att uppge stora befriade områden, trots att de franska kolonialisternas militära nederlag var totalt. Det är uppenbart att det främst var Sovjet som pressade Ho Chi Minh att godta detta fördrag. Men det är tveksamt om Zhou Enlai som var Kinas representant på konferensen verkligen bjöd något motstånd mot de sovjetiska påtryckningarna.” (Kinaboken s. 120)

Nej, det är riktigt, Zhou Enlai bjöd inget motstånd. Ty det var i själva verket Zhou Enlai som var *drivande* vid förhandlingarna för att tvinga tillbaka Vietminh! Det var Zhou Enlai som övertalade Vietminh att dra tillbaka sina styrkor från Laos och Kambodja och som fick Pham Van Dong att överge kravet på representation av ”motståndsregeringarna” från dessa länder vid förhandlingarna. Det var Zhou Enlai som villigast accepterade ”demarkationslinjen” vid 17:e breddgraden, och som föreslog sammansättningen på den internationella övervakningskommissionen. Flera delegater och observatörer från ”väst” noterade också förvånat att Kina agerade mycket hårdare än Sovjet. Kina var också mer intresserade av att brösta fram sig som stormakt än att stödja den vietnamesiska revolutionen. I en summering av konferensen skrev det kinesiska organet Renmin Ribao (22/7 -54) följande avslöjande rader:

” Genèvekonferensen har visat för hela världen att användandet av våld för att lösa internationella konflikter är fruktlöst, och att metoden att lösa internationella konflikter genom förhandlingar definitivt kommit för att stanna...

För första gången har Folkrepubliken Kina, i rollen som en av stormakterna, förenat sig med de övriga stormakterna i förhandlingar om vitala internationella problem, och därmed gjort de bidrag som vunnit erkännande i världsoptionens vida kretsar. Folkrepubliken Kinas position, som en av stormakterna, har universellt godkänts. Dess internationella prestige har ökat väsentligt.” (Citerat i Chen, *Vietnam and China 1938-1954*, Princeton Univ. Press NJ, 1969 s. 324. I samma bok återfinns ett utförligt avsnitt om Genève-förhandlingarna. Se s. 279-330.)

Så var det med det. Det var snarare Kina som utövade påtryckningar på Sovjet – och de tillsammans på Vietminh – än tvärtom. Men FK kan ju försöka vända på sanningen.*

FK kommer naturligtvis att säga att trotskisterna skadeglatt fortsätter sin ”smutskastningskampanj av det revolutionära Kina”, med att dra upp gamla exempel ur den dammiga historien.

* Stig Eriksson skrev senare en utförlig artikel om Genève-avtalets tillkomst, varvid han även hade tillgång till material från vietnameserna som lättade på förlåten efter brytningen med Kina. Artikeln publicerades i tidskriften Fjärde Internationalen 6/82 och 1/83 under titeln ”Genèveavtalet 1954 – stormaktsbesluten och Vietnam”. Artikeln ingår nu i dokumentinsamlingen [Kina, Vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#).

Vi kan inte se det på det sättet. Skall man någonsin kunna bryta med supermaktteorin och dess praktiskt politiska konsekvenser räcker det inte med att bryta med delar av KKP-högerns politik. Man måste bryta med maoismen och dess anti-marxistiska teoribildningar och dess politik. Det duger inte att göra opportuna analyser av världsläget, Sovjets roll eller den kinesiska utrikespolitiken. Det duger inte att publicera en bok som Kinaboken, en bok som innehåller lögnar och verklighetsförfalskningar sida upp och sida ner, där man inte ens lyckats pricka rätt årtal för KKP:s bildande! (RMF kommer längre fram att publicera en sida-för-sida-genomgång av boken.) Det duger inte att hänge sig åt teoreticistiska utläggningar om Sovjetunionen, vars enda syfte är att profilera FK, och där man inte ens kan ta ställning i en kärnfråga: Om man skall försvara Sovjet mot imperialistiska angrepp eller inte.

Vi tror att den förhatliga ”trotskistiska traditionen” har mycket mer att erbjuda i dessa fall än FK:s centrism. Vi är inte ofelbara, våra analyser har ibland också varit felaktiga, felbedömningar har gjorts osv. Men i de flesta och viktigaste fallen, fr.a. vad gäller arbetarstaternas karaktär, har våra analyser visat sig mer valida än våra opponenter, våra ståndpunkter kanske inopportuna men korrekta.

I detta stencilerade debattinlägg har syftet dock inte varit att utförligt belysa och motivera våra analyser och ställningstaganden. Vi har bara försökt ställa frågorna rätt, reda ut begreppen, påvisa motsättningarna i FK:s teoribildning och på det sättet bidra till att centrismen (i alla dess former) orienterar sig bort från maoistisk mytologi och verklighetsförfalskning och i stället orienterar sig allt närmare den revolutionära marxismen.

Inlägget får tas som en utmaning HANDSKEN ÄR KASTAD

Sven Palander (alias Stig Eriksson) 20/2 – 75